

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT PRACY, SPRAW SOCJALNYCH I ZDROWIA

KPZ-4100-08/2011

Nr ewid. 88/2011/P/10/106/KPZ

Informacja o wynikach kontroli wykonania w 2010 roku budżetu państwa w części 73 Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz wykonania planów finansowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i Funduszu Emerytur Pomostowych

Warszawa maj 2011 r.

Misja *Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej*

Wizja *Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa*

**Informacja
o wynikach kontroli
wykonania w 2010 roku
budżetu państwa w części 73 - Zakład Ubezpieczeń
Społecznych
oraz wykonania planów finansowych Funduszu
Ubezpieczeń Społecznych i Funduszu Emerytur
Pomostowych**

Dyrektor Departamentu
Pracy, Spraw Socjalnych i Zdrowia

Lech Rejnuś

Zatwierdzam:
Marek Zająkała

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Warszawa, maja 2011 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
tel./fax: 0 22 444 50 00
www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	5
Cel i zakres kontroli	5
Uwarunkowania prawne i organizacyjne.....	5
2. PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI.....	10
Ocena ogólna.....	10
Sprawozdawczość.....	13
Uwagi i wnioski	14
3. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI.....	16
Księgi rachunkowe.....	16
3.1. Wykonanie budżetu państwa w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych.....	17
Dochody budżetowe	17
Wydatki budżetowe	19
Wydatki w układzie zadaniowym	21
3.2. Wykonanie planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	22
Przychody i koszty	22
Zatrudnienie i wynagrodzenia.....	24
Działalność inwestycyjna w ramach planu rzeczowo-finansowego działalności Zakład Ubezpieczeń Społecznych w zakresie budowy i zakupów środków trwałych	24
Realizacja planu finansowego Centrali Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	26
Realizacja wybranych zakupów.....	26
Realizacja zadań Zakładu wynikających z ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych	27
Prewencja rentowa i wypadkowa.....	29
Egzekucja należności	30
Nienależnie pobrane świadczenia.....	31
System kontroli wewnętrznej	32
4. WYKONANIE PLANÓW FINANSOWYCH FUNDUSZU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH, FUNDUSZU EMERYTUR POMOSTOWYCH I FUNDUSZU REZERWY DEMOGRAFICZNEJ.....	33
4.1. Wykonanie planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	33
Odsetki za opóźnienia w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie.....	41
Nadpłaty świadczeń emerytalno-rentowych.....	41
Niedopłaty świadczeń emerytalno-rentowych	42
Fundusze rezerwowe	42

Współpraca z otwartymi funduszami emerytalnymi.....	43
Realizacja zadań wynikających z ustawy tworzącej FUS	44
4.2. Wykonanie planu finansowego Funduszu Emerytur Pomostowych.....	45
4.3. Wykonanie planu finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej.....	47
5. INFORMACJE DODATKOWE O PRZEPROWADZONEJ KONTROLI.....	50
Protokół.....	50
Wystąpienie pokontrolne.....	50

ZAŁĄCZNIKI

1. Wprowadzenie

Cel i zakres kontroli

Najwyższa Izba Kontroli – Departament Pracy, Spraw Socjalnych i Zdrowia, w okresie od dnia 4 stycznia 2011 r. do dnia 15 kwietnia 2011 r. przeprowadziła, na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, kontrolę „Wykonanie budżetu państwa w 2010 r. w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz planów finansowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i Funduszu Emerytur Pomostowych”. Celem kontroli była ocena wykonania ustawy budżetowej na rok 2010² w tej części i ocena wykonania planów finansowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i Funduszu Emerytur Pomostowych. Kontrola obejmowała okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2010 r. i została przeprowadzona w Centrali Zakładu Ubezpieczeń Społecznych pod względem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności.

Kontrola przeprowadzona została zgodnie z obowiązującymi w NIK standardami kontroli oraz założeniami metodycznymi do kontroli wykonania budżetu państwa³.

Uwarunkowania prawne i organizacyjne

Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych⁴ jest podstawowym aktem prawnym, który reguluje działalność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. W myśl art. 66 ust. 1 i 2 tej ustawy Zakład jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną, nad którą nadzór w zakresie zgodności działań z obowiązującymi przepisami sprawuje minister do spraw zabezpieczenia społecznego.

W ramach przyznanych kompetencji Zakład realizuje m.in. ustawowe przepisy o ubezpieczeniach społecznych, dysponuje środkami finansowymi funduszy celowych - Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Rezerwy Demograficznej, Funduszu Emerytur Pomostowych⁵, kontroluje orzecznictwo o czasowej niezdolności do pracy i wykonywanie przez płatników składek i ubezpieczonych obowiązków w zakresie ubezpieczeń społecznych oraz prowadzi prewencję rentową i wypadkową.

Organami Zakładu są: Prezes Zakładu, Zarząd, którego przewodniczącym z urzędu jest Prezes Zakładu, oraz Rada Nadzorcza.

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

² Ustawa z dnia 22 stycznia 2010 r. (Dz. U. Nr 19, poz. 102).

³ Por. <http://www.nik.gov.pl/standardy-kontroli-nik/>

⁴ Dz. U z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.

⁵ Na podstawie art. 29 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, poz. 1656).

Plan finansowy Zakładu obejmuje przychody i wydatki.

Na podstawie art. 76 ust. 1 ustawy przychody Zakładu stanowią:

- odpisy z funduszy, o których mowa w art. 55. Ich wysokość ustala się corocznie w ustawie budżetowej na podstawie planu finansowego FUS, zatwierdzonego przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budżetu,
- należności z tytułu poniesionych kosztów poboru i dochodzenia składek na ubezpieczenie zdrowotne od Narodowego Funduszu Zdrowia, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Fundusz Pracy,
- należności z tytułu poniesionych kosztów poboru i dochodzenia składek na otwarte fundusze emerytalne w wysokości nie wyższej niż 0,8 % przekazanych składek na to ubezpieczenie, z tym, że wysokość należności ustala się corocznie w ustawie budżetowej,
- wpływy z tytułu wykonania innych zadań zleconych Zakładowi,
- dotacja z budżetu państwa.

Zgodnie z art. 77 ust. 2 ustawy z przychodów, o których mowa w art. 76, pokrywa się w szczególności:

- wydatki na wynagrodzenia i składki naliczane od wynagrodzeń,
- wydatki na zakup towarów i usług,
- koszty bieżącej działalności Rady Nadzorczej Zakładu,
- wydatki na inwestycje,
- koszty wypłaty świadczeń, w tym realizowanych na mocy umów międzynarodowych.

Zakład jest dysponentem części 73, która obejmuje:

- dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne,
- dział 851 – Ochrona zdrowia,
- dział 852 – Pomoc społeczna,
- dział 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej.

Zakład jest dysponentem państwowego funduszu celowego – Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS), powołanego do realizacji zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Zgodnie z art. 52 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, przychody FUS pochodzą m.in.:

- ze składek na ubezpieczenia społeczne, nie podlegających przekazaniu na rzecz otwartych funduszy emerytalnych,
- z wpłat z budżetu państwa oraz z innych instytucji, przekazanych na świadczenia, których

wypłatę zlecono Zakładowi, z wyjątkiem świadczeń finansowanych z odrębnych rozdziałów budżetowych oraz wpłat z instytucji zagranicznych,

- z dotacji z budżetu państwa,
- ze środków Funduszu Rezerwy Demograficznej, o których mowa w art. 59.

FUS może otrzymywać z budżetu państwa dotacje, które przeznaczone są wyłącznie na uzupełnienie środków na wypłaty świadczeń gwarantowanych przez Skarb Państwa, jeśli przychody przekazywane na rachunki funduszy określonych w art. 55 pkt 1 – 4, oraz środki zgromadzone na funduszach rezerwowych nie zapewniają pełnej i terminowej wypłaty świadczeń finansowanych z FUS. Za zgodą ministra właściwego do spraw finansów publicznych, Fundusz może również zaciągać kredyty (art. 53).

Ze środków zgromadzonych w FUS, finansowane są m.in.:

- wypłaty świadczeń z ubezpieczenia emerytalnego, rentowego, chorobowego i wypadkowego,
- wydatki na prewencję rentową,
- odpisy stanowiące przychody Zakładu, o których mowa w art. 76 ust. 1 pkt 1,
- odsetki za nieterminowe wypłaty świadczeń.

W ramach FUS wyodrębnia się fundusze: emerytalny, rentowy, chorobowy, wypadkowy oraz fundusze rezerwowe dla ubezpieczeń: wypadkowego, rentowego i chorobowego.

Zasady gospodarki finansowej oraz zasady lokowania środków FUS określone zostały w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej i zasad lokowania środków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych⁶.

Na podstawie art. 58 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, dla ubezpieczeń emerytalnych, ze środków pozostających w dniu 31 grudnia każdego roku na rachunku funduszu emerytalnego, pomniejszonego o kwotę niezbędną na zapewnienie wypłat świadczeń przypadających na pierwszy miesiąc kolejnego roku – tworzy się Fundusz Rezerwy Demograficznej (FRD). Środki FRD mogą być wykorzystane wyłącznie na uzupełnienie, wynikającego z przyczyn demograficznych, niedoboru funduszu emerytalnego, o którym mowa w art. 55 pkt 1, z zastrzeżeniem ust. 3 i art. 112 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

⁶ Dz. U. Nr 67, poz. 711.

Zgodnie z art. 29 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych⁷ Zakład jest dysponentem państwowego funduszu celowego – Funduszu Emerytur Pomostowych (FEP), powołanego w celu finansowania emerytur pomostowych.

Przychody FEP, zgodnie z art. 30 ust. 1, pochodzą:

- ze składek na FEP;
- z dotacji budżetu państwa;
- z oprocentowania rachunków bankowych FEP;
- z odsetek od nieterminowo opłacanych składek na FEP;
- z dodatkowej opłaty, o której mowa w art. 40 ust. 2⁸;
- ze zwrotu nienależnie pobranych świadczeń wraz z odsetkami;
- z lokat wolnych środków FEP;
- z wpłaty, o której mowa w art. 17 ust. 2⁹;
- z innych tytułów.

Ze środków zgromadzonych w FEP są finansowane (art. 32 ust. 1):

- wypłaty emerytur pomostowych;
- odsetki za nieterminowe wypłaty emerytur pomostowych,
- odpis stanowiący przychód Zakładu.

Zakład gospodaruje swoim mieniem oraz prowadzi samodzielną gospodarkę finansową w ramach posiadanych środków. Gospodarka finansowa części 73 – budżetu państwa oraz FUS, FRD i FEP podlega rygorom wynikającym z ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych¹⁰, ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych¹¹, ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości¹², a także wydanym na ich podstawie aktom wykonawczym oraz innym przepisom określającym gospodarkę finansową państwowych jednostek organizacyjnych i gospodarkę państwowych funduszy celowych.

⁷ Dz. U. Nr 237, poz. 1656.

⁸ Art. 40 ust. 2: „W razie nieopłacenia składek na FEP lub opłacenia ich w zaniżonej wysokości Zakład może wymierzyć płatnikowi składek dodatkową opłatę do wysokości 100 % nieopłaconych składek”

⁹ Art. 17 ust. 2 „Jeżeli łączna kwota przychodu uprawnionego przewyższyła w danym roku kalendarzowym kwotę graniczną przychodu o kwotę niższą niż kwota nienależnie pobranych świadczeń, zwrotu tej kwoty nie dokonuje się, jeżeli uprawniony dokona wpłaty na Fundusz Emerytur Pomostowych, o którym mowa w art. 29, kwoty równej kwocie tego przekroczenia, pomniejszonej o kwotę pobranej zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych. Organ rentowy informuje uprawnionego o możliwości uniknięcia zwrotu kwoty nienależnie pobranych świadczeń w razie dokonania wskazanej wpłaty na Fundusz Emerytur Pomostowych i wyznacza termin na jej wpłatę.”

¹⁰ Dz. U. Nr 157, poz. 1240.

¹¹ Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759 ze zm.

¹² Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223 ze zm.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wykonuje swoje zadania poprzez Centralę i oddziały. Według stanu na dzień 31 grudnia 2010 r., sieć jednostek terenowych ZUS stanowiły: 43 oddziały, 216 inspektoratów i 66 biur terenowych.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych jako dysponent części 73 w 2010 r., w ramach funkcji „13 Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny” realizował zadanie „13.3. Ubezpieczenia Społeczne”, z którego wyodrębniono trzy podzadania. Natomiast w ramach funkcji „20 Organizacja opieki zdrowotnej i polityka zdrowotna” realizował zadanie „20.1. Zapewnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej”, z którego wyodrębniono jedno podzadanie.

2. Podsumowanie wyników kontroli

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa za 2010 r. w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Zakład zrealizował dochody w kwocie 214.770 tys. zł. Były one niższe w stosunku do ustawy budżetowej o 11.245 tys. zł, tj. o 5,0 % a od uzyskanych w 2009 r. niższe o 131.661 tys. zł, tj. o 38,0 %. Uzyskane dochody stanowiły 0,085 % dochodów budżetu państwa. (str. 17 - 18)

Poniesione w 2010 r. wydatki wyniosły 44.991.317 tys. zł. W odniesieniu do ustawy budżetowej były one niższe o 78.163 tys. zł (o 0,2 %) a od planu po zmianach niższe o 80.657 tys. zł, tj. o 0,2 %. W porównaniu do 2009 r. wydatki zwiększyły się o 7.712.889 tys. zł, tj. o 20,7 %. Zrealizowane wydatki stanowiły 15,26 % wydatków budżetu państwa. (str. 19 - 21)

Zrealizowane wydatki były celowe, wynikały z zapisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Zdaniem NIK, dysponent części 73 prawidłowo sprawował nadzór i kontrolę nad wykonaniem budżetu, zgodnie z art. 175 ustawy o finansach publicznych.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie z zastrzeżeniami wykonanie planu finansowego za 2010 rok przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Pomimo że plan finansowy Zakładu został po raz pierwszy zawarty w ustawie budżetowej, ustawodawca nie wskazał trybu jego ewentualnych zmian. Ministerstwo Finansów podzieliło w tym zakresie stanowisko Prezesa ZUS, zdaniem którego zmiany winny być przygotowywane i zatwierdzane w dotychczas obowiązującym trybie. Należy zaznaczyć, że także Prezes Zakładu nie podjął skutecznych działań mających na celu spowodowanie zmiany bądź uzupełnienia obowiązującego prawa¹³.

W wyniku 4 zmian dokonanych przez Zarząd Zakładu, zwiększono koszty wg rodzaju w porównaniu do ustawy budżetowej o 2,8 % oraz nakłady na działalność inwestycyjną o 76.753 tys. zł, tj. o 18,3 %.

NIK nie wnosi zastrzeżeń do zasadności dokonanych zmian.

¹³ Dotychczas zmiany planu finansowego Zakładu dokonywane są przez Zarząd Zakładu w formie uchwał, które z kolei zatwierdzane są przez Radę Nadzorczą Zakładu.

Wykonanie przychodów wyniosło 4.402.444 tys. zł, co stanowiło 102,1 % planu wg ustawy budżetowej i plany finansowego po zmianach.

Koszty ogółem Zakładu, które wyniosły 4.063.199 tys. zł, były niższe o 3,2 % od planu wg ustawy budżetowej i o 5,8 % od planu Zakładu. (str. 23 - 24)

NIK nie wnosi uwag do realizacji planu przychodów i kosztów ZUS.

Stwierdzono po raz kolejny nierzetelne planowanie zadań inwestycyjnych, jakkolwiek liczba zmian planu w porównaniu do roku poprzedniego uległa znacznemu zmniejszeniu. Tym niemniej, pomimo licznych zmian, plan wykonano na łączną kwotę 377.936 tys. zł, co stanowiło tylko $\frac{3}{4}$ planu po zmianach. (str. 25 - 26)

Spośród zbadanych 15 wydatków nie stwierdzono zakupów niecelowych i nieprawidłowości przy ich realizacji. (str. 26 -27)

NIK pozytywnie ocenia działania podejmowane przez Zakład w celu zmniejszenia zobowiązań wobec OFE w trakcie 2010 r., zwracając jednakże uwagę na to, że zobowiązania te są nadal wysokie. (str. 43 - 44)

Łączna liczba tytułów skierowanych do załatwienia w przypadku egzekucji własnej, w porównaniu do roku 2009, zwiększyła się o 56,5 %, a kwoty nimi objęte zwiększyły się o 40,5 %. Należy jednak zaznaczyć, że uległy zwiększeniu liczby niezrealizowanych tytułów jak i kwoty nimi objęte. NIK zwraca uwagę, iż po raz kolejny odnotowano obniżenie wskaźnika efektywności dochodzenia należności ogółem prowadzonej przez oddziały Zakładu w porównaniu do roku poprzedniego. (str. 30 - 31)

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie z zastrzeżeniami ocenia wykonanie planu finansowego za 2010 r. Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Powyzsza ocena wynika z utrzymującej się negatywnej tendencji postępującego zadłużania Funduszu. W latach 2009 – 2010 stan Funduszu uległ zmniejszeniu o 15.708.561 tys. zł (w ciągu ub. roku – o 3.363.948 tys. zł), osiągając kwotę (minus) -10.917.422 tys. zł. Realizacja wyższych od planu wydatków na świadczenia, przy deficycie środków własnych na ich sfinansowanie i to pomimo dodatkowego zasilenia FUS kwotą 7.500.000 tys. zł z FRD, wymusiła korektę planu finansowego Funduszu, polegającą na zwiększeniu przewidzianych wydatków, sfinansowanych kolejną (nieoprocentowaną) pożyczką z budżetu państwa w kwocie 5.377.546 tys. zł.¹⁴

¹⁴ Po raz pierwszy w 2009 r. FUS został zasilon pożyczką z budżetu państwa w wysokości 5.500.000 tys. zł.

Ponadto – z powodu braku środków – po raz kolejny nie zostały utworzone fundusze rezerwowe dla ubezpieczeń rentowych i chorobowego oraz ubezpieczenia wypadkowego, o co wielokrotnie postulowała NIK. (str. 43)

Należy jednak mieć na uwadze, że dzięki środkom z FRD oraz pożyczce budżetowej, Zakład mógł odstąpić od korzystania z kredytów bankowych i jednocześnie dokonał spłaty już zaciągniętych kredytów wraz z należnymi odsetkami

Spowolnienie w 2009 r. wzrostu w gospodarce, skutkujące pogorszeniem koniunktury na rynku pracy, wpłynęło na niższy aż o 63,7 % stan FUS (minus) -7.553.474 tys. zł na początek 2010 r. w odniesieniu do planu wg ustawy budżetowej. Przychody Funduszu wg przypisu, wyniosły 167.480.798 tys. zł i były niższe o 3.363.948 tys. zł, tj. o 2,0 % od kosztów. W efekcie na koniec 2010 r. stan FUS osiągając kwotę -10.917.422 tys. zł był niższy aż o 239,3 % nie tylko od planu wg ustawy budżetowej, ale nawet (o 8,3 %) od planu po zmianach dokonanych w ostatnich dniach tego roku. Decydujący wpływ na tak niepokojąco niski stan FUS na koniec ub. roku miał stan zobowiązań (-17.903.589 tys. zł), które wzrosły w porównaniu do 2009 r. o 14,5 % i były wyższe o 80,1 % od planu wg ustawy budżetowej. Wynikało to przede wszystkim z tego, że plan FUS nie uwzględniał obu pożyczek z budżetu państwa, które można traktować jako dodatkową formą dotacji. Jednocześnie na pozytywną ocenę zasługuje fakt, że głównie dzięki zmniejszeniu kwoty należności od płatników składek – czego odzwierciedleniem jest osiągnięty wskaźnik ściągальności składek na poziomie 99,1 % wobec 98,7 % w 2009 r. – należności FUS (w ciągu 2010 r.) zmniejszyły się do kwoty 6.108.406 tys. zł, tj. o 14,9 %.

NIK pozytywnie ocenia zarówno planowanie, jak i wykonanie planu przychodów (własnych) funduszy w ramach FUS, które wyniosły łącznie 119.496.480 tys. zł i były niższe o 0,1 % od planu wg ustawy budżetowej, natomiast w stosunku do 2009 r., wzrosły aż o 10,8 %. NIK dostrzega jednak negatywne zjawiska w ich strukturze, gdyż w latach 2009 – 2010 niepokojąco zmalał udział przypisu składek na ubezpieczenia społeczne w przychodach FUS z 61,5 % w 2009 r. do 53,6 % w 2010 r., tj. o 7,9 punktu procentowego. Konsekwencją tego był m.in. wzrost udziału dotacji budżetowych z 21,7 % w 2009 r. do 22,8 % w 2010 r.

Wykonanie wydatków (kosztów) FUS wyniosło 170.844.746 tys. zł, osiągając poziom 105,8 %¹⁵ planu po zmianach (108,4 % planu wg ustawy budżetowej), a w stosunku do

¹⁵ Stopień wykonania planu – po wyłączeniu z ogólnej kwoty kosztów pozycji o charakterze memoriałowym (odpisy aktualizujące należności z tytułu odsetek od składek w wysokości 8.749.212 tys. zł) – wyniósł 99,8 %.

2009 r. wzrosło o 11,4 %. NIK nie wnosi uwag zarówno do planowania, jak wykonania wydatków FUS w 2010 r. (str. 33 - 42)

NIK negatywnie ocenia wzrost z porównaniu do roku poprzedniego liczby wypłat z tytułu odsetek za opóźnienia w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie – z powodu błędów leżących po stronie ZUS – aż o 109,8 % (przy spadku kwoty o 15,7 %). (str. 42 - 43)

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonanie planu finansowego za 2010 r. Funduszu Emerytur Pomostowych.

Fundusz Emerytur Pomostowych (FEP) utworzony został z dniem 1 stycznia 2010 r. Plan finansowy FEP, zawarty w ustawie budżetowej, został ustalony na podstawie danych szacunkowych. Z uwagi na to, iż w pierwszych miesiącach wpłynęło znacznie więcej składek niż zakładano w planie, został on zmieniony. Prawie trzykrotnie zwiększono planowane przychody i przeszło dwukrotnie wydatki.

Uzyskane przychody Funduszu były niższe o 2,7 %, a wydatki były niższe o 16,8 % od planu po zmianach.

NIK nie wnosi uwag do planowania jak i wykonania dochodów i wydatków Funduszu w 2010 r. (str. 45 - 47)

Sprawozdawczość

Najwyższa Izba Kontroli opiniuje pozytywnie sprawozdawczość, sporządzoną przez Centralę Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz stwierdza, że: roczne sprawozdania budżetowe:

- z wykonania planu dochodów budżetowych (Rb-27);
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa (Rb-28);
- o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych (Rb-23);

kwartalne sprawozdania:

- z wykonania planów finansowych państwowych funduszy celowych (Rb-33);
- z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na 2010 rok, planów finansowych państwowych funduszy celowych (Rb-40),

oraz sprawozdania za IV kwartał o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych (Rb-N) i o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz gwarancji i poręczeń (Rb-Z), a także miesięczne sprawozdanie z wykonania wybranych elementów planu finansowego FUS za okres od początku roku do dnia 31 grudnia roku 2010 (Rb-FUS) przekazują

prawdziwy obraz dochodów i wydatków, należności i zobowiązań na dzień 31 grudnia 2010 r. wynikający z ewidencji księgowej na dzień sporządzenia sprawozdań.

Powyższe sprawozdania zostały przekazane przez Zakład w terminach określonych w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 2 lutego 2010 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej¹⁶ i w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 4 marca 2010 w sprawie sprawozdawczości jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych¹⁷.

W sprawozdaniu Rb-Z - funduszy zarządzanych przez ZUS, przekazanym do Ministerstwa Finansów w dniu 15 lutego 2011 r. wykazane zostały zobowiązania wymagalne w kwocie 1.146.169 tys. zł, w tym zobowiązania w stosunku do OFE z tytułu nieprzekazanych składek w kwocie 1.145.078 tys. zł. W sprawozdaniu Rb-40 FUS, przekazanym do Ministerstwa Finansów w dniu 15 marca 2011 r., wykazane zostały zobowiązania wymagalne na koniec 2010 r. z tytułu nieprzekazanych składek do OFE w kwocie 2.018.320 tys. zł.

Kwota zobowiązania w wysokości 1.145.078 tys. zł była wynikiem operacji spłat zobowiązań za lata ubiegłe w trakcie roku 2010, natomiast zobowiązanie w wysokości 2.018.320 tys. zł wynika z aktualizacji stanu na koniec 2010 r. w oparciu o raport generowany na podstawie danych z kont ubezpieczonych. Generowanie raportu zakończyło się dopiero po dacie sporządzenia sprawozdania Rb-Z, w związku z czym aktualizacja stanu zobowiązań została ujęta w sprawozdaniu Rb-40. Zdaniem NIK, w zaistniałej sytuacji, zgodnie z § 10 ust. 5 rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie sprawozdawczości jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych, należało niezwłocznie sporządzić korektę sprawozdania nieodpowiadającego stanowi faktycznemu¹⁸.

Uwagi i wnioski

W ocenie NIK podejmowane przez Zakład działania doraźne – zapobiegające wystąpieniu zagrożenia realizacji wypłat świadczeń i innych zadań ustawowych – pozwalające na utrzymanie doraźnej płynności finansowej FUS nie mogą na dłuższą metę stanowić podstawy do realnego i długotrwałego rozwiązania problemu deficytu Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W tej sytuacji, brak skutecznych uregulowań systemowych,

¹⁶ Dz. U. Nr 20, poz. 103.

¹⁷ Dz. U. Nr 43, poz. 247.

¹⁸ W kwietniu 2011 r., w wyniku kontroli NIK, sprawozdanie zostało poprawione i przesłane do adresata.

których wprowadzenie powstrzymałoby zadłużanie Funduszu, a tym samym wzrost długu publicznego, stanowi realne zagrożenie dla finansów publicznych państwa.

Najwyższa Izba Kontroli, po kontroli wykonania budżetu państwa za 2010 r., po raz kolejny ustaliła, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie utworzył funduszy rezerwowych dla ubezpieczeń rentowych oraz chorobowego i ubezpieczenia wypadkowego - do czego jest zobowiązany przepisem art. 55 pkt 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Było to spowodowane brakiem środków na kontach poszczególnych funduszy wydzielonych z FUS. NIK mając na uwadze niekorzystne prognozy demograficzne, zagrażające płynności wypłat świadczeń, postuluje o stosowne zwiększenie zasilenia FUS w stopniu umożliwiającym utworzenie funduszy rezerwowych.

Z uwagi, iż plan finansowy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zawarty został w załączniku do ustawy budżetowej, to wobec braku przepisu szczególnego dotyczącego zmiany planu finansowego Zakładu, zarówno w ustawie o finansach publicznych bądź w ustawie budżetowej, zdaniem NIK, celowym jest podjęcie działań legislacyjnych w celu uregulowania trybu i zasad dokonywania jego zmian.

3. Ważniejsze wyniki kontroli

Księgi rachunkowe

NIK pozytywnie z zastrzeżeniami ocenia zgodność i wiarygodność¹⁹ ksiąg rachunkowych w Centrali ZUS.

Powyzszą ocenę sformułowano na podstawie badania próby 115 dowodów księgowych. Doboru próby 102 dowodów księgowych o wartości 467.904 tys. zł dokonano metodą monetarną (MUS)²⁰, zaś w przypadku 13 dowodów o wartości 52.326 tys. zł, zastosowano dobór celowy²¹. Łączna wartość operacji udokumentowanych badanymi dowodami księgowymi wyniosła 520.231 tys. zł, tj. 76,3 % wartości populacji podlegającej ocenie. W badanej próbie nie stwierdzono błędów formalnych.

W wyniku badania poprawności i terminowości ewidencji dowodów księgowych w księgach rachunkowych stwierdzono jeden przypadek na kwotę – 696 tys. zł zaksięgowania kosztu w ciężar innego miesiąca niż miesiąc sprzedaży wskazany w dowodzie. Opóźnienie to nie miało wpływu na sprawozdawczość.

W 2010 r. do prowadzenia ksiąg rachunkowych w Centrali ZUS wykorzystywane były: system finansowo-księgowy FK oraz wprowadzony od listopada 2010 r. System Wspomagania Ekonomiki Zakładu. Wdrożenie tego systemu wiązało się z koniecznością wprowadzenia zmian w obiegu i obsłudze dokumentów. Stwierdzono 3.633 przypadki opóźnień w księgowaniu dokumentów.

System rachunkowości oraz organizacja kontroli finansowej w Centrali ZUS spełniały wymogi określone w ustawie o rachunkowości. Ustalone procedury uwzględniały elementy kontroli operacji finansowych i gospodarczych ujętych w rozdziale II pkt 14 Standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych²².

NIK zauważa, że pomimo określenia osób (stanowisk) odpowiedzialnych za wykonywanie poszczególnych czynności w ramach systemu rachunkowości, w tym kontroli funkcjonalnej, poszczególne Departamenty nie prowadziły wykazów imiennych upoważnień pracowników do poszczególnych czynności kontrolnych, do czego były zobligowane na

¹⁹ Badanie pod kątem prawidłowości wartości transakcji, okresu księgowania, ujęcia na kontach syntetycznych i analitycznych.

²⁰ Prawdopodobieństwo wylosowania dowodu księgowego jest proporcjonalne do wartości operacji dokumentowanej tym dowodem.

²¹ Dobór celowy zastosowano w związku z badaniem kosztów dotyczących umów zawartych i realizowanych w 2010 r.

²² Komunikat nr 23 Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2009 r. Dz. Urz. MF Nr 15, poz.84.

podstawie § 7 ust. 10 i 11 „Ramowej instrukcji obiegu i kontroli dowodów księgowych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jako osoby prawnej”.

Stosownie do postanowień ustawy o rachunkowości oraz zarządzenia Nr 23 Prezesa ZUS z dnia 12 listopada 2010 r., w Centrali Zakładu przeprowadzona została roczna inwentaryzacja składników aktywów i pasywów wg stanu na dzień 31 grudnia 2010 r.

W trakcie 2010 r. czterokrotnie przeprowadzano inwentaryzację zdawczo-odbiorczą w magazynie papieru, materiałów biurowych i materiałów eksploatacyjno-technicznych (Poligrafia). Stwierdzone w trakcie ostatniej inwentaryzacji niedobory w kwocie 320 tys. zł i nadwyżki w wysokości 353 tys. zł wskazują na brak nadzoru nad działalnością Biura Poligrafii i na uchybienia o charakterze organizacyjnym (brak wytycznych w sprawie przeprowadzenia inwentaryzacji, istotnych z uwagi na zapisy księgowe w dwóch systemach, brak bieżącego tworzenia dokumentów papierowych i bieżącej ewidencji w kartotekach).

W opinii NIK, uchybienia stwierdzone w trakcie inwentaryzacji zdawczo-odbiorczych świadczą o niewystarczającej skuteczności procedur kontroli finansowej i zarządczej oraz wpływają na wiarygodność ksiąg rachunkowych.

3.1. Wykonanie budżetu państwa w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Dochody budżetowe

Dane dotyczące dochodów w części 73 przedstawiono w tabeli, stanowiącej załącznik nr 1 do informacji.

W ustawie budżetowej na rok 2010 zaplanowano dochody w wysokości 226.015 tys. zł. Zrealizowane dochody w kwocie 214.770 tys. zł, były niższe w stosunku planu wg ustawy o 11.245 tys. zł, tj. o 5,0 %, a w porównaniu do 2009 r. (346.432 tys. zł) były niższe o 131.661 tys. zł, tj. o 38,0 %.

W ogólnej kwocie dochodów, największy udział miały dochody w dziale 753 - Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne w kwocie 103.121 tys. zł, które były niższe od zaplanowanych w ustawie o 25.971 tys. zł, (o 20,1 %) i dochody w dziale 852 - Pomoc społeczna w kwocie 105.689 tys. zł, które były wyższe od zaplanowanych w ustawie o 8.766 tys. zł (o 9,0 %). Ponadto uzyskano nieplanowane dochody w dziale 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej w kwocie 5.960 tys. zł (w 2009 r. – 7.064 tys. zł).

Główną pozycją dochodów w dziale 753 były dochody w rozdziale 75303 - Fundusz Ubezpieczeń Społecznych w wysokości 102.596 tys. zł (w 2009 r. – w wysokości 226.032

tys. zł). Kwota ta stanowiła zwrot środków wycofanych z OFE za osoby podlegające zaopatrzeniu emerytalnemu tzw. służb mundurowych, w związku z realizacją art. 14 ust. 4, 6 i 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin²³ oraz art. 111a ust. 3 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych²⁴. Przekazanie środków, za pośrednictwem Zakładu na dochody budżetu państwa, dotyczyło członków OFE, którzy podjęli decyzję o przejściu na emeryturę z systemu służb mundurowych oraz osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., które podjęły decyzję o przejściu na wcześniejszą emeryturę i złożyły wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym. Dochody z tego tytułu stanowiły 79,5 % planu i były niższe od zakładanych o 26.496 tys. zł, a od osiągniętych w 2009 r. o 123.436 tys. zł przede wszystkim z powodu mniejszej niż zakładano liczbą osób, które zdecydowały się, spełniając odpowiednie warunki, zrezygnować z członkostwa w OFE.

Na dochody w dziale 852 złożyły się głównie dochody w rozdziale 85234 – Fundusz Alimentacyjny w likwidacji w kwocie 103.723 tys. zł (w 2009 r. w wysokości 113.195). Zgodnie z ustawą z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych²⁵ ZUS prowadzi od dnia 1 maja 2004 r. likwidację Funduszu Alimentacyjnego. W trakcie jej trwania likwidator egzekwuje należności funduszu oraz reguluje jego zobowiązania powstałe przed jej rozpoczęciem.

Na nieplanowane dochody w dziale 853 złożyły się głównie zwroty:

- nienależnie pobranych zasiłków i świadczeń przedemerytalnych wypłacanych przez ZUS za okres do 31 grudnia 2008 r. (rozdział 85347),
- przez świadczeniobiorców nienależnie pobranych zapomóg pieniężnych wraz z odsetkami wypłaconych przez ZUS w 2007 r. na podstawie ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o dodatku pieniężnym dla niektórych emerytów, rencistów i osób pobierających świadczenie przedemerytalne albo zasiłek przedemerytalny oraz niektórych innych ustaw²⁶.

W 2010 r. uzyskane dochody były terminowo przesyłane przez oddziały Zakładu do Centrali, a następnie przekazywane na centralny rachunek bieżący budżetu państwa.

Na koniec 2010 r. nie wystąpiły należności pozostałe do zapłaty i nadpłaty.

²³ Dz. U. z 2010 r. Nr 34, poz. 189 ze zm.

²⁴ Dz. U. z 2004 r. Nr 159, poz. 1667 ze zm.

²⁵ Dz. U. z 2006 r., Nr 139, poz. 992 ze zm.

²⁶ Dz. U. Nr 35, poz. 219.

Wydatki budżetowe

Dane dotyczące wydatków budżetowych zaprezentować w tabeli stanowiącej załącznik nr 2 do informacji.

W wyniku 4 zmian, dokonanych przez Ministra Finansów i jednej dokonanej przez Zarząd Zakładu (o której powiadomiono Ministra Finansów), plan wydatków został zwiększony o 2.494 tys. zł. Na powyższą kwotę złożyło się zwiększenie planu wydatków w rozdziale 75303 o 188.000 tys. zł, tj. o 0,5 %, oraz zmniejszenie planu wydatków w rozdziale 75309 o 173.000 tys. zł (o 10,8 %) i w rozdziale 75313 o 15.000 tys. zł (o 0,4 %). W dokonanych zmianach ujęto również nieplanowane wydatki w rozdziale 85212 w kwocie 2.450 tys. zł, i w rozdziale 85395 w wysokości 44 tys. zł.

W ocenie NIK, dokonane zmiany planu wydatków były uzasadnione.

Poniesione w 2010 r. wydatki w części 73 wyniosły 44.991.317 tys. zł, co stanowiło 99,8 % planu po zmianach²⁷. W odniesieniu do ustawy budżetowej były one niższe o 78.163 tys. zł (o 0,2 %) a od planu po zmianach o 80.657 tys. zł, tj. o 0,2 %. W porównaniu do 2009 r. (37.278.428 tys. zł) wydatki w części 73 zwiększyły się o 7.712.889 tys. zł, tj. o 20,7 %.

Największy udział miały wydatki w dziale 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, które wyniosły 42.934.553 tys. zł i stanowiły 95,4 % wydatków części i wydatki w dziale 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, które wyniosły 1.795.881 tys. zł i stanowiły 4,0 % wydatków części.

Wydatki w dziale 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, które wyniosły 42.934.553 tys. zł, w stosunku ustawy budżetowej i planu po zmianach, były niższe o 49.303 tys. zł, (o 0,1 %), natomiast w porównaniu do 2009 r. były wyższe o 7.739.493 tys. zł (o 22,0 %). Wydatki w tym dziale obejmowały:

- dotację dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (rozdział 75303) w kwocie 38.111.650 tys. zł o 188.000 tys. zł (o 0,5 %) wyższą od zaplanowanej w ustawie budżetowej i o 7.608.367 tys. zł (o 24,9 %) wyższą niż w 2009 r. Z kwoty tej 247.801 tys. zł stanowiła dotacja celowa, a 37.863.849 tys. zł dotacja uzupełniająca;
- składki na ubezpieczenie społeczne finansowane z budżetu państwa za osoby przebywające na urlopach wychowawczych, za osoby pobierające zasiłek macierzyński oraz za osoby niepełnosprawne (rozdział 75309) w kwocie 1.422.764 tys. zł, tj. o 74 tys. zł mniej od kwoty określonej w planie po zmianach, a o 112.617 tys. zł więcej niż w 2009 (o 8,6 %). Zwiększenie wydatków wynikało głównie z wydłużenia okresu

²⁷ Z uwzględnieniem również zmian dokonanych przez Ministra Finansów.

składkowego w związku z wprowadzeniem od 1 stycznia 2010 r. dodatkowego urlopu macierzyńskiego w wymiarze 2 tygodni w przypadku urodzenia jednego dziecka przy jednym porodzie lub 3 tygodni w przypadku urodzenia więcej niż jednego, a także urlopu ojcowskiego²⁸, co spowodowało wzrost o 7,6 % liczby dni zasiłków macierzyńskich;

- dotację do Funduszu Emerytur Pomostowych (FEP) w kwocie 4.600 tys. zł. Ze środków tych sfinansowano wypłatę emerytur pomostowych w styczniu 2010 r., bowiem należne od płatników składki za styczeń, zgodnie z przyjętym trybem rozliczeń, wpłynęły do FEP w lutym 2010 r.;
- świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych i Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (rozdział 75313) w kwocie 3.394.972 tys. zł. Były one niższe porównaniu do ustawy budżetowej o 64.172 tys. zł (o 1,9 %) i od planu po zmianach o 49.172 tys. zł, (o 1,4 %), natomiast w porównaniu do 2009 r. były one wyższe o 13.909 tys. zł (o 0,4 %). Z kwoty tej, 3.370.546 tys. zł stanowiły wydatki na świadczenia, 24.344 tys. zł wynagrodzenie Zakładu z tytułu kosztów ustalania uprawnień, wypłaty i dochodzenia nienależnych wypłat oraz 81 tys. zł odsetki za opóźnienia w wypłacie świadczeń. Niższe wykonanie planu wiązało się przede wszystkim z mniejszą niż zakładano liczbą wypłaconych świadczeń, głównie nauczycielom, którzy pobieranie świadczenia kompensacyjnego nie mogą łączyć z pracą w placówkach oświatowych.

Wydatki w dziale 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej wyniosły 1.795.881 tys. zł. W porównaniu do ustawy budżetowej wydatki w tym dziale były niższe o 13.620 tys. zł (o 0,8 %), a od planu po zmianach były niższe o 13.664 tys. zł (o 0,2 %). Również były one niższe od poniesionych w 2009 r. o 42.024 tys. zł (o 2,3 %). Na ogólną kwotę wydatków w tym dziale złożyły się:

- refundacja ulg dla inwalidów wojennych i wojskowych z tytułu ubezpieczenia OC i AC (rozdział 85335) w kwocie 562 tys. zł – niższa niż w 2009 r. o 116 tys. zł (o 17,1 %),
- wypłaty rent socjalnych oraz świadczeń i zasiłków przedemerytalnych (rozdział 85347) w kwocie 1.795.288 tys. zł – o 41.796 tys. zł (o 2,3 %) niższe niż w 2009 r. W stosunku do ustawy budżetowej były niższe o 13.482 tys. zł, (o 0,7 %),
- wypłaty zapomóg pieniężnych (rozdział 85395) w kwocie 32 tys. zł, były o 112 tys. zł (o 78,0 %) niższe niż w 2009 r. W odniesieniu do ustawy budżetowej były niższe o 12 tys. zł (o 28,4 %).

²⁸ Zgodnie z art. 12 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 237, poz. 1654).

Nie stwierdzono przekroczeń limitów wydatków w działach, rozdziałach oraz paragrafach klasyfikacji budżetowej w części 73.

Na koniec 2010 r. - nie wykazano zobowiązań ani wydatków, które nie wygasły z upływem bieżącego roku budżetowego.

Wydatki w układzie zadaniowym

NIK pozytywnie ocenia sposób opracowania i realizację przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych budżetu zadaniowego.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych, jako dysponent części 73, w ramach funkcji „13 Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny” zaplanował realizację w 2010 r. zadania „13.3. Ubezpieczenia Społeczne”, z którego wyodrębniono trzy podzadania:

- „13.3.7. Wypłata świadczeń zleconych do realizacji ZUS i KRUS”, którego celem była terminowa i prawidłowa wypłata świadczeń zleconych. Na jego realizację planowano przeznaczyć kwotę 5.269.269 tys. zł. Jako miernik realizacji tego podzadania ustalono relację kwoty wypłat odsetek za opóźnienia w przyznawaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie do kwoty wypłaconych świadczeń, dla którego określono wartość bazową w wysokości 0,013 ‰ w 2008 r. i założono, iż w 2010 r. osiągnie on wartość „<1 ‰”. Wartość docelowa miernika (<1‰) nie została przekroczona, przy czym jego poziom (0,020 ‰) był nieznacznie wyższy od wartości bazowej (0,013‰),
- „13.3.10. Zapewnienie wypłacalności świadczeń z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych”, którego celem było utrzymania zdolności FUS do wypłaty świadczeń. Na jego realizację planowano przeznaczyć kwotę 37.928.250 tys. zł²⁹. Jako miernik realizacji podzadania ustalono udział kwoty zaciągniętego przez FUS kredytu do kwoty wypłaconych świadczeń, dla którego ustalono wartość docelową 24,7 ‰. Otrzymana z budżetu państwa pożyczka w kwocie 5,4 mld zł umożliwiła sfinansowanie wyższych niż planowano wydatków na świadczenia należne z ubezpieczenia społecznego. Tym samym Fundusz nie musiał na koniec roku korzystać ze środków finansowych pochodzących z kredytów zaciąganych w bankach komercyjnych, a poziom miernika wyniósł 0 ‰,
- „13.3.11. Przekazywanie składek na ubezpieczenia społeczne”, którego celem było zapewnienie poprzez przekazywanie składek na ubezpieczenia społeczne, finansowania przyszłych emerytur i rent. Na jego realizację planowano przeznaczyć kwotę 1.595.838

²⁹ W kwocie środków budżetu państwa przypisanych do tego podzadania uwzględniono kwotę dotacji do Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i do Funduszu Emerytur Pomostowych.

tys. zł. Jako miernik realizacji podzadania przyjęto 335.483 - średnią liczbę osób uprawnionych, za które składki na ubezpieczenia społeczne finansowane są z budżetu państwa, przy wartości bazowej 274.785 osób w 2008 r. W 2010 r. składki na ubezpieczenia emerytalno-rentowe ze środków budżetu państwa sfinansowano mniejszej niż planowano liczbie osób, tj. 320.745 (wg wstępnych danych), przede wszystkim w związku z mniejszą niż prognozowano liczbą urodzeń.

W ramach funkcji „20 Organizacja opieki zdrowotnej i polityka zdrowotna”, zaplanowano realizację zadania „20.1. Zapewnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej”, z którego wyodrębniono podzadanie „20.1.6. Składka na ubezpieczenia zdrowotne opłacane z budżetu państwa za osoby uprawnione”. Celem podzadania miało być zapewnienie poprzez przekazywanie składek na ubezpieczenie zdrowotne, finansowania świadczeń zdrowotnych. Na jego realizację planowano przeznaczyć kwotę 276.123 tys. zł. Jako miernik realizacji podzadania przyjęto 284.714 - średnią liczbę osób uprawnionych, za które składki na ubezpieczenia zdrowotne finansowane są z budżetu państwa, przy wartości bazowej 270.427 osób w 2008 r. W 2010 r. składkę na ubezpieczenie zdrowotne ze środków budżetu państwa sfinansowano mniejszej niż planowano liczbie osób, tj. 279.425, przede wszystkim przebywających na urlopie wychowawczym w związku z mniejszą niż prognozowano liczbą urodzeń.

Podstawą do określenia planowanych kwot wydatków przypisanych do czterech podzadań realizowanych przez ZUS w 2010 r. była analiza kształtowania się bieżących oraz historycznych danych w zakresie liczby świadczeń jak i wysokości poszczególnych rodzajów wydatków budżetu państwa oraz FUS i FEP zarządzanych przez Zakład, z uwzględnieniem prognozowanych zmian demograficznych, wskaźników makroekonomicznych m.in. wskaźników cen (np. nośników energii), waloryzacji świadczeń oraz przewidywanych zmian prawno-systemowych będących podstawą opracowania planu.

Podstawą oceny stopnia realizacji poszczególnych celów były dane uzyskiwane ze sprawozdawczości statystycznej oraz ewidencji finansowo-księgowej dostępnej w Zakładzie.

3.2. Wykonanie planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Przychody i koszty

W ustawie budżetowej po raz pierwszy zamieszczono plan finansowy Zakładu. Zaplanowano w nim m.in. przychody ogółem w wysokości 4.312.670 tys. zł, koszty –

4.196.306 tys. zł oraz nakłady na budowę, ulepszenie i zakup środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych – 421.705 tys. zł. Wynik brutto i netto³⁰ określono w kwocie 116.364 tys. zł.

W wyniku 4 zmian, dokonanych przez Zarząd Zakładu, zwiększono koszty o 118.277 tys. zł, tj. o 2,8 % oraz nakłady na działalność inwestycyjną o 76.753 tys. z, tj. o 18,3 %.

W 2010 r. przychody zostały zrealizowane w kwocie 4.402.494 tys. zł, co stanowiło 102,1 % planu wg ustawy budżetowej i planu. po zmianach Uzyskane przychody były wyższe o 400.471 tys. zł (o 10,0 %) w porównaniu do przychodów uzyskanych w 2009 r. Podstawowym składnikiem przychodów był odpis z FUS dla ZUS, który wynosił 3.773.570 tys. zł, co stanowiło 100 % planu wg ustawy budżetowej oraz planu Zakładu po zmianach. Stanowił on 85,7 % wszystkich przychodów. Pozostałymi składnikami przychodów były: odpis z FEP – 460 tys. zł (0,01 % przychodów), przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek – 335.436 tys. zł (7,6 %), przychody z tytułu zwrotu kosztów obsługi świadczeń - 171.937 tys. zł (3,9 %), przychody finansowe – 30.929 tys. zł (0,7 %), pozostałe przychody – 90.112 tys. zł (2,1 %). Wykonanie wszystkich przychodów, oprócz przychodów pochodzących z odpisów (FUS i FEP) było wyższe od wielkości planowanych.

Koszty ogółem Zakładu w 2010 r. z amortyzacją według stawek wyniosły 4.063.199 tys. zł i były niższe o 3,2 % od planu ustawy budżetowej i o 5,8 % od planu Zakładu po zmianach. Struktura kosztów ogółem działalności bieżącej (z amortyzacją wg stawek) w porównaniu do 2009 r. nie zmieniła się. W strukturze kosztów wg rodzaju (4.059.295 tys. zł): wartości (wykonanie) wszystkich składników były niższe niż wielkości ujęte w planie finansowym Zakładu na 2010 r. Największymi składnikami kosztów wg rodzaju były: wynagrodzenia (2.045.350 tys. zł) - 50,4 %, usługi obce (1.116.156 tys. zł) - 27,5 %, ubezpieczenia społeczne i inne (395.651 tys. zł) - 9,8 %) i amortyzacja (311.614 tys. zł) - 7,7 %), które razem stanowiły 95,4 % kosztów. Mniejsze pod względem wielkości kwot to koszty: materiałów i energii (109.436 tys. zł) - 2,7 %, podatków i opłat (53.772 tys. zł) - 1,3 %) i pozostałe (27.316 tys. zł) - 0,6 %.

NIK pozytywnie ocenia działania Zakładu, w wyniku których odnotowano wyższe przychody od kosztów (osiągając wynik finansowy netto) w kwocie 339.297 tys. zł.

³⁰ Wynik netto = wynik brutto minus obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego, które w przypadku ZUS wynosiły 0 zł.

Zatrudnienie i wynagrodzenia

Dane o zatrudnieniu i wynagrodzeniach przedstawiono w załączniku Nr 3 do informacji.

Planowany koszt wynagrodzeń osobowych w 2010 r. w wysokości 2.042.130 tys. zł zrealizowany został w kwocie 2.030.126 tys. zł, tj. w 99,4 %. W porównaniu do 2009 r. koszt wynagrodzeń wzrósł o 44.741 tys. zł, tj. o 2,3 %.

Przeciętne zatrudnienie w Zakładzie w 2010 r. w osobach, w przeliczeniu na pełne etaty, wyniosło 46.750,87 i było niższe o 541,11 etatu od zatrudnienia w 2009 r. (47.291,98).

W Centrali Zakładu przeciętne zatrudnienie wynosiło 1.348,63 etatów (łącznie z Zarządem) i w stosunku do poprzedniego roku zwiększyło się o 6,69 etatu. W oddziałach Zakładu zatrudnienie zmniejszyło się z 45.011,38 w 2009 r. do 44.486,27 etatów w 2010 r., tj. o 525,11 (o 1,2 %). W orzecznictwie lekarskim zatrudnienie zmniejszyło się z 932,39 w 2009 r. do 910,89 etatów w 2010 r., tj. o 2,3 %.

Na koniec 2010 r. w Zakładzie zatrudnionych było 46.988 osób. W ciągu 2010 r. zatrudnienie zmniejszyło się o 330 osób. W Centrali Zakładu zatrudnienie wzrosło o 3 osoby do 1.362 (bez Prezesa i członków Zarządu) a w oddziałach zmniejszyło się o 331 osób do 45.621. W orzecznictwie lekarskim stan zatrudnienia wzrósł z 2.040 do 2.045 osób. W Zarządzie Zakładu na koniec 2010 r. zatrudnionych było 5 osób. W ciągu roku nastąpiło zmniejszenie zatrudniania o 2 osoby.

W odniesieniu do 2009 r., w 2010 r. nastąpił wzrost przeciętnego wynagrodzenia z 3.498,45 zł do 3.618,70 zł, tj. o 120,28 zł (o 3,4 %). W Centrali Zakładu, w porównywanym okresie, wynagrodzenie wzrosło z 5.979,93 zł do 6.094,07zł, tj. o 114,14 zł (o 1,9 %), w oddziałach z 3.341,43 zł do 3.457,60 zł, tj. o 116,21zł (o 3,5 %), zaś w orzecznictwie lekarskim z 7.413,60 zł do 7.736,21 zł, tj. o 322,61 zł (o 4,4%).

W 2010 r. przeciętne wynagrodzenie w Centrali Zakładu było wyższe od wynagrodzenia w oddziałach o 2.636,47 zł, tj. o 76,3 %. Przeciętne wynagrodzenie w Zarządzie zwiększyło się z 17.422,06 zł w 2009 r. do 18.852,11 zł w 2009 r., tj. o 8,2 % (o 1430,05 zł).

Działalność inwestycyjna w ramach planu rzeczowo-finansowego działalności Zakład Ubezpieczeń Społecznych w zakresie budowy i zakupów środków trwałych

NIK ocenia planowanie zadań inwestycyjnych jako nierzetelne.

Planowana w ustawie budżetowej kwota wydatków inwestycyjnych na 2010 r. (421.705 tys. zł) została określona we wrześniu 2009 r. w oparciu o materiały robocze

sporządzone przed zebraniem wniosków z jednostek organizacyjnych ZUS z propozycjami zadań inwestycyjnych. Zgodnie z Regulaminem, powyższy plan opracowuje Departament Inwestycji i Zarządzania Majątkiem (DIiZM) w oparciu o otrzymane od jednostek organizacyjnych materiały. Termin składania tych materiałów został ustalony na dzień 30 września – dla zadań budowlanych i zakupów niescentralizowanych oraz na 15 listopada – dla zakupów scentralizowanych. Dopiero wnioskiem z 7 stycznia 2010 r. Dyrektor DIiZM zwrócił się do Zarządu ZUS o przyjęcie projektu planu rzeczowo-finansowego działalności ZUS w zakresie budowy i zakupów środków trwałych na 2010 rok na łączną kwotę 427.980 tys. zł, tj. o 6.275 tys. zł wyższą niż przewidywał plan finansowy Zakładu na 2010 rok. Według Wnioskodawcy, projekt ten sporządzono w oparciu o wnioski oddziałów i komórek organizacyjnych Centrali ZUS oraz ocenę sprawozdania z realizacji planu za 10 miesięcy 2009 r. Zarząd nie podjął uchwały w sprawie powyższego wniosku, natomiast uchwałą z 15 lutego 2010 r. przyjął kwotę 498.458 tys. zł.

Na podstawie 11 uchwał i 8 wniosków dokonano łącznie 370 zmian w porównaniu do materiałów roboczych, które sporządzono w okresie przyjmowania przez Zarząd i zatwierdzenia przez Radę Nadzorczą „Planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na 2010 rok” we wrześniu 2009 r. Natomiast w porównaniu do Planu będącego załącznikiem do uchwały z dnia 15 lutego 2010 r., dokonano 179 zmian (na podstawie 10 uchwał i 8 wniosków).

Należy podkreślić, że liczba zmian planu w 2010 r. była znacznie mniejsza niż w latach ubiegłych i w stosunku do roku 2009 zmniejszyła się z 1014 do 179. Tym niemniej do przyjętych w lutym 2010 r. 172 zadań, w ciągu 10 miesięcy dodano aż 63 nowe zadania, a prawie średnio co miesiąc wprowadzano nowe zmiany wnioskami zatwierdzonymi przez członka Zarządu ZUS a także uchwałami Zarządu ZUS.

Plan rzeczowo-finansowy działalności ZUS w zakresie budowy i zakupów środków trwałych za 2010 r. wykonano na łączną kwotę 377.936 tys. zł, co stanowiło 75,8 % planu po zmianach i 89,5 % planu pierwotnego. Tylko w grupie trzeciej zrealizowano plan prawie w całości (98,3 %). W pozostałych grupach wykonanie planu pod względem wykorzystania środków finansowych, odbiegało od kwot zaplanowanych i wahało się od 36,9 % do 88,7 %. Najniższe, spośród pięciu grup zadań, wykorzystanie środków odnotowano w grupie czwartej i wynosiło 2.202 tys. zł, (36,9 % planu), a plan zakupów sprzętu i oprogramowania związanego z ochroną informacji (w ramach grupy V) wykonano zaledwie w 12,9 %.

Realizacja planu finansowego Centrali Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Zatwierdzony przez członka Zarządu w dniu 15 stycznia 2010 r. Plan finansowy Centrali ZUS był zmieniany 22 decyzjami członka Zarządu, w wyniku których dokonano 75 zmian, w tym 3 w ostatniej dekadzie grudnia 2010 r. Należy podkreślić, iż spośród 22 decyzji członka Zarządu o zmianie planu finansowego Centrali, 18 dostarczono do Głównej Księgowej Centrali, ze znacznym opóźnieniem - od 2 do 24 dni (10 powyżej 10 dni).

W planie finansowym C/ZUS z dnia 15 stycznia 2010 r. określono przychody w kwocie 231 tys. zł, koszty działalności bieżącej (łącznie z kosztami funkcjonowania Rady Nadzorczej ZUS) w wysokości 498.704 tys. zł. Plan nie obejmował kosztów amortyzacji oraz wydatków związanych z budową i zakupem środków trwałych. W ciągu roku plan zwiększono o 52.907 tys. zł, do kwoty 551.611 tys. zł, tj. o 9,6 %.

W 2010 r. Centrala ZUS zrealizowała przychody własne w kwocie 3.135 tys. zł. Podstawowym źródłem przychodów w 2010 r. był odpis z FUS w kwocie 709.265 tys. zł (99,6 % przychodów ogółem).

Koszty działalności bieżącej ogółem wyniosły 691.635 tys. zł, tj. 125,4 % planu. Pomimo wielokrotnych zmian w planie, w tym na wynagrodzenia osobowe (ostatnich zmian dokonano 31 grudnia 2010 r.), wykonanie planu kosztów na wynagrodzenia osobowe pracowników wyniosło 100.287 tys. zł, tj. 106,6 % planu, a usług pocztowych i bankowych 33.071 tys. zł - 102,6 % planu po zmianach. W części dotyczącej kosztów usług remontowych, plan po zmianach wykonano na poziomie 17.107 tys. zł, tj. 67,7 %, inne usługi obce - 25.253 tys. zł, tj. 66,5 % planu.

Realizacja wybranych zakupów

Na podstawie losowania oraz doboru celowego z zestawienia umów zawartych w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2010 r., zawierającego 107 pozycji wybrano do badania 15 zakupów. Spośród 15 badanych zakupów w sześciu nastąpiła całkowita realizacja umów a w pozostałych przypadkach były to umowy o terminach realizacji dłuższych niż 31 grudnia 2010 r. i realizowane zgodnie z przyjętymi harmonogramami. Nie stwierdzono przypadków naruszenia przepisów ustawy o zamówieniach publicznych, które miałyby wpływ na wyniki postępowania. Nie stwierdzono zakupów niecelowych, opóźnionych dostaw ani nieterminowych płatności za dostarczone towary i usługi skutkujące zapłaceniem odsetek lub kar umownych. Zakupy były wcześniej ujęte w planie finansowym Zakładu na 2010 r.

Realizacja zadań Zakładu wynikających z ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych

W 2010 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, wykonując zadania wynikające z art. 68 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zrealizował:

- W zakresie stwierdzania i ustalania obowiązku ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego, poboru składek i rozliczeń z płatnikami Zakład m.in.:
 - w ramach ubezpieczeń emerytalnego i rentowych pobierał i rozliczał składkę co miesiąc od 1.704 tys. aktywnych płatników składek. Na koniec 2010 r. w ubezpieczeniach emerytalno-rentowych w ZUS pozostawało 14.657 tys. osób,
 - pobierał i rozliczał co miesiąc przeciętnie od 2.200 tys. płatników składkę na ubezpieczenie zdrowotne oraz przekazywał ją do NFZ. Na koniec 2010 r. w ubezpieczeniu zdrowotnym w ZUS było (wraz z emerytami i rencistami) 24.132 tys. ubezpieczonych. Zakład ponadto wymierzał i pobierał składki na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz Fundusz Emerytur Pomostowych.
- W zakresie ustalania uprawnień i wypłacania świadczeń Zakład m.in.:
 - realizując zadania w obszarze świadczeń długoterminowych, obsługiwał przeciętnie miesięcznie 7.491 tys. emerytów i rencistów, 248 tys. osób, którym wypłacał renty socjalne, 152 tys. osób otrzymujących zasiłki lub świadczenia przedemerytalne oraz blisko 3 tys. osób pobierających emerytury pomostowe,
 - wydał 13.446 tys. decyzji w obszarze świadczeń długoterminowych,
 - naliczył kapitał początkowy dla 350 tys. osób,
 - ustalał, rozliczał i odprowadzał do urzędów skarbowych, indywidualnie dla każdego świadczeniobiorcy, podatek dochodowy od osób fizycznych (przeciętnie miesięcznie dotyczyło to 8.192 tys. osób),
 - ustalał uprawnienia i bezpośrednio realizował wypłaty świadczeń krótkoterminowych, tj. zasiłków i świadczeń z ubezpieczenia chorobowego, wypadkowego i rentowego. Są to zasiłki chorobowe, macierzyńskie, opiekuńcze, wyrównawcze, pogrzebowe, jednorazowe odszkodowania powypadkowe, świadczenia rehabilitacyjne. W tym obszarze (niezależnie od wypłat dokonywanych przez płatników składek) realizował przeciętnie miesięcznie 342 tys. wypłat,
 - wypłacał szereg świadczeń pozaubezpieczeniowych. Są to przede wszystkim renty inwalidów wojennych i wojskowych i osób represjonowanych oraz kombatanatów

(świadczenia te otrzymywało w 2010 r. średnio co miesiąc 85 tys. osób), a ponadto wypłacał m.in. dodatki kombatanckie, ryczałty energetyczne, deputaty węglowe, świadczenia pieniężne dla osób deportowanych, refundację składki OC i AC dla inwalidów wojennych, dodatki kompensacyjne,

- wydał 1,2 mln legitymacji potwierdzających status emeryta-rencisty.
- W zakresie orzekania o niezdolności do pracy:
 - lekarze orzecznicy oraz komisje lekarskie Zakładu w 2010 r. wydały ogółem 1.255 tys. orzeczeń lekarskich, w tym komisje lekarskie – 91 tys.
- W zakresie realizacji umów i porozumień międzynarodowych Zakład:
 - w obszarze ubezpieczeń i składek, realizując przepisy dwustronnych umów międzynarodowych oraz przepisy prawa wspólnotowego, m.in. wydał 271 tys. zaświadczeń o ustawodawstwie właściwym oraz zawarł z 3 tys. osób porozumienia wyjątkowe na podstawie przepisów UE tak, aby podlegały one polskim przepisom z zakresu ubezpieczeń społecznych,
 - wypłacał przeciętnie miesięcznie 62 tys. polskich świadczeń emerytalno-rentowych, a 3 tys. przekazywał świadczeniobiorcom w Polsce od zagranicznych instytucji ubezpieczeniowych,
 - na podstawie umów międzynarodowych wypłacał przeciętnie miesięcznie 100 zasiłków pogrzebowych.
- W zakresie dysponowania środkami finansowymi FUS:
 - zaewidencjonował na czterech wyodrębnionych w ramach FUS funduszach (emerytalnym, rentowym, chorobowym i wypadkowym) wpływy składek i należności pochodnych w kwocie 89.649 mln zł (z tego w funduszu emerytalnym – 51.636 mln zł, funduszu rentowym – 22.911 mln zł, funduszu chorobowym – 9.388 mln zł, wypadkowym – 5.715 mln zł). Pozaskładkowe dochody (dotacja celowa oraz dotacja uzupełniająca z budżetu państwa, refundacja z tytułu przekazania składek do OFE) wyniosły 60.459 mln zł,
 - zrealizował wydatki z FUS na kwotę ogółem 170.845 mln zł, w tym 156.899 mln zł stanowiły wydatki na świadczenia pieniężne,
 - na świadczenia pieniężne finansowane z budżetu państwa Zakład wypłacił kwotę 6.972 mln zł.
- W zakresie kontroli orzecznictwa czasowej niezdolności do pracy:

- przeprowadził 313 tys. badań kontrolnych dotyczących prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy oraz wystawiania zwolnień lekarskich. W efekcie tych badań 32 tys. osobom wydano decyzje wstrzymujące dalszą wypłatę zasiłku chorobowego, co oznacza że 10,3 % badanych uznano za zdolnych do pracy. Natomiast w przypadku 22 tys. osób wydano orzeczenia o potrzebie rehabilitacji leczniczej. W 2010 r. liczba dni ograniczonej w wyniku tych badań absencji wyniosła 168 tys., a liczba wstrzymanych z tego tytułu zasiłków – 7.641 tys.
- W zakresie kontroli wykonywania przez płatników składek i przez ubezpieczonych obowiązków w zakresie ubezpieczeń społecznych:
 - Zakład przeprowadził u 66 tys. płatników kontrole okresowe, doraźne i problemowe.

Prewencja rentowa i wypadkowa

NIK pozytywnie ocenia działania podejmowane przez Zakład w zakresie prewencji rentowej, z uwagi na objęciem leczeniem rehabilitacyjnym w 2010 roku 74,5 tys. osób ubezpieczonych, tj. o ponad 1 tys. (o 1,5 %) więcej niż w 2009 r. **Również pozytywnie ocenia działania podejmowane w ramach prewencji wypadkowej, pomimo wydatkowania kwot niższych od zaplanowanych.**

W ustawie budżetowej (w planie finansowym FUS) ustalona została kwota wydatków na prewencję rentową w wysokości 174.000 tys. zł, tj. o 10.129 tys. zł więcej (6,2 %) od wykonania w 2009 r. Zakład wykorzystał 164.754 tys. zł, tj. 94,7 % zaplanowanych na ten cel środków. Na rehabilitację (wraz z opłatą miejscową i zwrotem kosztów przejazdu) wydatkowano 164.519 tys. zł (94,7 % planu), a na zakup pozostałych usług (badania i analiza przyczyn niezdolności do pracy i inne działania prewencyjne) – 235 tys. zł, tj. 71,6 % planu.

W 2010 r. rehabilitację leczniczą ukończyło 74.507 osób, tj. o 1.118 osób więcej (o 1,5%) niż w 2009 r. Największy udział w ogólnej liczbie rehabilitowanych miały osoby, które ukończyły rehabilitację narządów ruchu - 49.087 (65,9 % rehabilitowanych), narządów ruchu w systemie ambulatoryjnym – 9.120 (12,2 % rehabilitowanych) oraz osoby, które ukończyły rehabilitację układu krążenia - 7.753 (10,4 % rehabilitowanych).

Koszty leczenia rehabilitacyjnego wyniosły ogółem 155.357 tys. zł (w 2009 r. – 154.763 tys. zł.). Średni koszt leczenia rehabilitacyjnego, który w 2010 r. wyniósł 2.085,13 zł był o 23,68 zł niższy od poniesionego w 2009 r.

Średni koszt osobodnia w ośrodku rehabilitacyjnym przypadający na jednego ubezpieczonego w 2010 r. wyniósł 91,78 zł i był o 0,17 zł wyższy niż w 2009 r. Wahał się on

od 87,75 zł w przypadku rehabilitacji układu oddechowego do 125,32 zł w przypadku schorzeń onkologicznych gruczołów piersiowych w systemie stacjonarnym .

W planie finansowym Funduszu ustalona została kwota wydatków na prewencję wypadkową w wysokości 3.500 tys. zł. Na wykonanie zadań wydatkowano 3.221 tys. zł, co stanowiło 92,5 % zaplanowanych środków.

Niższe wykonanie wydatków wynikało głównie z wydatkowania niższych kwot na realizację zadań związanych z upowszechnieniem wiedzy o zagrożeniach powodujących wypadki przy pracy i choroby zawodowe oraz sposobach przeciwdziałania tym zagrożeniom, ponieważ na planowaną kwotę 2.931 tys. zł wydatkowano 2.661 tys. zł (90,9 %).

Egzekucja należności

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia rozszerzenie zakresu działań egzekucyjnych w 2010 r., zauważa jednak, że zwiększeniu uległy zarówno liczby niezrealizowanych tytułów jak i kwoty nimi objęte.

W 2010 r. łączna liczba tytułów skierowanych do załatwienia we wszystkich rodzajach egzekucji wynosząca 7.774.749, w porównaniu do roku 2009, zwiększyła się o 2.348.437, tj. o 43,3 %, a kwoty objęte tymi tytułami wynoszące 6.022.125 tys. zł. zwiększyły się o 1.111.187 tys. zł, tj. o 22,6 %. W przypadku egzekucji własnej, liczba wystawionych tytułów (5.384.720) wzrosła o 1.943.334 (o 56,5 %) i kwota nimi objęta (4.004.000 tys. zł) – o 1.153.519 tys. zł (o 40,5 %), w przypadku egzekucji prowadzonej przez urzędy skarbowe liczba wystawionych tytułów (2.043.966) wzrosła o 324.761 (o 18,9 %), a kwoty nimi objęte (1.284.651 tys. zł.) wzrosły o 10.330 tys. zł (o 18,9%), a w przypadku egzekucji prowadzonej przez w pozostałym trybie, tj. egzekucji sądowej oraz zgłoszeń wierzytelności do syndyków masy upadłościowej, liczba tytułów (346.063). zwiększyła się o 80.342 (o 30,2 %), a kwoty nimi objęte (733.475 tys. zł) zmniejszyły się o 52.663 tys. zł (o 6,7 %).

W trakcie 2010 r. uległy zwiększeniu zarówno liczby niezrealizowanych tytułów i kwoty nimi objęte. Przedstawiły się one następująco:

- ubezpieczenia społeczne - liczba tytułów uległa zwiększeniu o 744.546, tj. o 22,2 %, a kwoty objęte nimi o 884.152 tys. zł, tj. o 14,3 %,
- ubezpieczenie zdrowotne - liczba tytułów uległa zwiększeniu o 836.469, tj. o 25,7 %, a kwoty objęte nimi o 387.027 tys. zł, tj. o 27,9 %,
- FP i FGŚP - liczba tytułów uległa zwiększeniu się o 561.277, tj. o 23,2 %, a kwoty objęte nimi o 70.082 tys. zł, tj. o 15,3 %.

NIK przyjmuje do wiadomości stanowisko Zakładu, iż podejmowane działania egzekucyjne w 2010 r. dotyczyły w znacznym stopniu płatników, których zaległości (sprzed 2010r.) objęte były na koniec 2009r. tytułami i zajęciami, pozostającymi nadal w realizacji, przede wszystkim z uwagi na ograniczony majątek dłużników, problemy z dotarciem do nich (wyjazdy, przede wszystkim zagraniczne, faktyczne przebywanie poza miejscem zameldowania), czy też zbiegi egzekucyjne (posiadanie zaległości z wielu tytułów, skutkujące ograniczeniem wpływów na poczet składek).

Jednocześnie Najwyższa Izba Kontroli zauważa obniżenie wskaźnika efektywności egzekucji w porównaniu do 2009 r.

W 2010 r. w porównaniu do 2009 r. **wskaźnik efektywności egzekucji prowadzonej przez oddziały Zakładu** uległ obniżeniu ogółem o 7,0 punktów procentowych, w tym w stosunku do należności Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – o 7,0 punktów procentowych, należności na ubezpieczenie zdrowotne – o 6,9 punktu procentowego oraz należności Funduszu Pracy i Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych – o 8,0 punktów procentowych. Ponadto pomimo niższego wskaźnika efektywności, Zakład w ramach prowadzonych działań egzekucyjnych w 2010r. odzyskał 1.158,4 mln zł, co oznacza wzrost ściągniętych kwot w stosunku do roku 2009 o 6,4 %.

Najwyższa Izba Kontroli przyjmuje do wiadomości, iż główną przyczyną obniżenia wskaźnika efektywności egzekucji był m. in.:

- znaczny wzrost kwot skierowanych do dochodzenia należności w 2010 r.;
- brak możliwości egzekucji – już po jej wszczęciu - z „zajętego prawa majątkowego”;
- wydłużony okres realizacji dokonanych zajęć świadczeń emerytalno-rentowych z uwagi na fakt, iż kwoty potrąceń są ograniczone wysokością pobieranego świadczenia, jak też i kwotą wolną od potrąceń;
- istotny wzrost zwracanych tytułów wykonawczych z protokołami nieściągalności powodu pogorszenia się sytuacji majątkowej dłużników.

Nienależnie pobrane świadczenia

NIK zauważa, iż na koniec 2010 r., w porównaniu do stanu na początek roku nastąpiło zwiększenie liczby dłużników nienależnie pobranych świadczeń z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych o 2.222, tj. o 5,5 %, a zaś wartość nienależnie pobranych świadczeń wzrosła o 17.027 tys. zł (o 12,0 %) do kwoty 141.358 tys. zł.

Ponadto NIK zwraca uwagę na fakt, iż w trakcie 2010 r. nastąpił wzrost:

- umorzonych należności FUS powstałych do dnia 31 grudnia 1998 r., o 42.691 tys. zł (o 66,1 %),
- umorzonych należności, powstałych od dnia 1 stycznia 1999 r. o 21.477 tys. zł (o 26,0 %).

Zmniejszyła się natomiast liczba dłużników nienależnie pobranych świadczeń z budżetu państwa i Funduszu Alimentacyjnego.

System kontroli wewnętrznej

NIK pozytywnie ocenia funkcjonowanie systemu kontroli wewnętrznej w ZUS.

Audyt wewnętrzny prowadzony był na podstawie rocznego planu, opracowanego zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych.

W 2010 r. zrealizowano 21 tematów audytowych, w tym: 6 w formie zadań zapewniających, 11 w formie czynności doradczych oraz 4 w formie czynności sprawdzających.

Kontrole wewnętrzne prowadzone były na podstawie „Planu działalności kontrolnej Departamentu Rewizji Wewnętrznej na 2010 r.” Z ustaleń kontroli wynika, że przeprowadzono łącznie 822 kontrole, w tym 523 (63,6 %) stanowiły kontrole wynikowe, co wskazuje na dużą skuteczność prowadzonych czynności kontrolnych.

4. Wykonanie planów finansowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Emerytur Pomostowych i Funduszu Rezerwy Demograficznej

4.1. Wykonanie planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Składki ubezpieczonych które wpłynęły do Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w 2010 r. w kwocie 88.961.720 tys. zł pokryły w 56,7 % transferów dla ludności (156.898.731 tys. zł). W porównaniu do roku poprzedniego nastąpiło zmniejszenie stopnia pokrycia składkami o 1 punkt procentowy. Przy uwzględnieniu refundacji ze środków budżetu państwa składek przekazanych do OFE (22.347.174 tys. zł) stopień pokrycia transferów dla ludności wyniósł 70,9 %, tj. o 1 punkt procentowy mniej niż w 2009 r.

Dane o wykonaniu planu finansowego Funduszu przedstawiono w załączniku Nr 4 do informacji.

Stan Funduszu na początek 2010 r. wynosił -7.553.474 tys. zł, tj. o 12.344.613 tys. zł mniej od stanu na początek 2009 r. oraz o 2.938.508 tys. zł (o 63,7 %) poniżej kwoty zaplanowanej w ustawie budżetowej na 2010 r. i jednocześnie był równy kwocie planu po zmianach. Na stan ten złożyły się:

- środki pieniężne w kwocie 899.254 tys. zł – spadek o 2.761.911 tys. zł, tj. o 75,4 % w porównaniu do stanu na początek 2009 r., a w stosunku do planu wg ustawy – wzrost o 762.687 tys. zł, tj. o 558,5 %,
- należności w kwocie 7.181.439 tys. zł – wzrost o 82.869 tys. zł, tj. o 1,2 % w porównaniu do stanu na początek 2009 r., a w stosunku do planu wg ustawy – wzrost o 671.823 tys. zł, tj. o 10,3 %,
- zobowiązania na kwotę -15.634.167 tys. zł – wzrost o 9.665.571 tys. zł, tj. o 161,9 % w porównaniu do stanu zobowiązań na początek 2009 r., a w porównaniu do planu wg ustawy – wzrost o 4.373.018 tys. zł, tj. o 38,8 %, w tym:
 - z tytułu zaciągniętego kredytu w wysokości -3.983.074 tys. zł (brak zobowiązań z tego tytułu na początek 2009 r.), co stanowi spadek o 87.241 tys. zł (o 2,1 %) od planu wg ustawy budżetowej,
 - z tytułu pożyczek z budżetu państwa na kwotę -5.500.000 tys. zł, co stanowi 100,0 % kwoty wg planu po zmianach (nie ujęto w planie wg ustawy budżetowej),

- pozostałe w wysokości -6.151.093 (brak zobowiązań z tego tytułu na początek 2009 r.), co stanowi spadek o 1.039.741 tys. zł (14,5 %) od planu wg ustawy budżetowej, z tego:
 - niewymagalne na kwotę -3.723.633 tys. zł (brak zobowiązań z tego tytułu na początek 2009 r.), co stanowi spadek o 1.655.842 tys. zł (o 30,8 %) od planu wg ustawy budżetowej,
 - wymagalne na kwotę -2.427.460 tys. zł (brak zobowiązań z tego tytułu na początek 2009 r.), co stanowi wzrost o 616.101 tys. zł (34,0 %) od planu wg ustawy budżetowej.

Niższy aż o 63,7 % stan FUS na dzień 1 stycznia 2010 r. był wynikiem spowolnienia tendencji wzrostowych w gospodarce narodowej w 2009 r. w stosunku do poprzedniego roku i spadku aktywności gospodarczej, co skutkowało pogorszeniem koniunktury na rynku pracy oraz wpłynęło na obniżenie przychodów Funduszu, a także wzrostem kosztów w porównaniu do wartości planowanych. Tym samym FUS nie był w stanie w 2009 r. pokryć z przychodów własnych i dotacji zwiększonych wydatków, a w celu zapewnienia realizacji ustawowych obowiązków – tj. utrzymania terminowej wypłaty świadczeń - Fundusz korzystał w 2009 r. z kredytów i dodatkowo otrzymał (28 grudnia 2009 r.) nieoprocentowaną pożyczkę z budżetu państwa w kwocie 5.500 mln zł.

Na koniec 2010 r. stan Funduszu wynosił -10.917.422 tys. zł, tj. o 3.363.948 tys. zł (44,5 %) mniej od stanu na początek tego roku. W porównaniu do planu według ustawy, stan ten był niższy o 7.700.039 tys. zł (tj. o 239,3 %), a w odniesieniu do planu po zmianach - niższy o 834.718 tys. zł, tj. o 8,3 %. Na tę kwotę złożyły się:

- środki pieniężne w kwocie 877.761 tys. zł – spadek o 21.493 tys. zł (o 2,4 %) w porównaniu do stanu na początek 2010 r., a w odniesieniu do planu wg ustawy budżetowej ich stan był wyższy o 741.194 tys. zł (o 542,7 %) i o 356.901 tys. zł (o 68,5 %) od planu po zmianach,
- należności w wysokości 6.108.406 tys. zł – spadek o 1.073.033 tys. zł (o 14,9 %) w porównaniu do stanu na początek 2010 r., a w stosunku do planu wg ustawy budżetowej ich stan był niższy o 478.427 tys. zł (o 7,3 %) i o 641.994 tys. zł (o 9,5 %) od planu po zmianach,
- zobowiązania na kwotę -17.903.589 tys. zł – wzrost o 2.269.422 tys. zł (o 14,5 %) w porównaniu do stanu na początek 2010 r. i od planu wg ustawy budżetowej były wyższe o 7.962.806 tys. zł (o 80,1 %), a od planu po zmianach były wyższe o 549.625 tys. zł (o 3,2 %), w tym:

- z tytułu zaciągniętego kredytu - brak zobowiązań na koniec 2010 r. – zgodnie z planem po zmianach (w ustawie budżetowej zaplanowano 3.782.671 tys. zł),
- z tytułu pożyczek z budżetu państwa na kwotę -10.877.546 tys. zł, co stanowi 100,0 % kwoty wg planu po zmianach,
- pozostałe w wysokości -7.026.043 (brak zobowiązań z tego tytułu na początek 2010 r.), co stanowi wzrost o 867.931 tys. zł (14,1 %) od planu wg ustawy budżetowej oraz o wzrost 549.625 tys. zł (o 8,5 %) od planu po zmianach, z tego:
 - niewymagalne na kwotę -5.007.723 tys. zł (brak zobowiązań z tego tytułu na początek 2010 r.), co stanowi spadek o 27.803 (o 0,6 %) od planu wg ustawy budżetowej oraz wzrost o 294.233 tys. zł (6,2 %) od planu po zmianach
 - wymagalne na kwotę -2.018.320 tys. zł (brak zobowiązań z tego tytułu na początek 2010 r.), co stanowi wzrost o 895.734 tys. zł (79,8 %) oraz wzrost o 255.392 tys. zł (o 14,5 %) od planu po zmianach.

Na ogólną kwotę **należności** na dzień 31 grudnia 2010 r., w porównaniu do stanu na początek tego roku, złożyły się:

- należności z tytułu składek na kwotę 3.231.256 tys. zł – spadek o 390.020 tys. zł, tj. o 10,8 %,
- należności z tytułu odsetek od składek na kwotę 446.410 tys. zł – spadek o 124.599 tys. zł, tj. o 21,8 %,
- rozrachunki z tytułu wypłaconych świadczeń dla terminów 1 i 5 stycznia na kwotę 2.128.333 tys. zł – spadek o 669.770 tys. zł, tj. o 23,9 %),
- rozrachunki z tytułu nienależnie pobranych świadczeń na kwotę 123.721 tys. zł – spadek o 34.595 tys. zł, tj. o 21,9 %,
- pozostałe należności na kwotę 178.687 tys. zł – wzrost o 145.952 tys. zł, tj. o 445,9 %, z tego:
 - rozrachunki zewnętrzne na kwotę 163.961 tys. zł – wzrost o 146.916 tys. zł, tj. o 861,9 %,
 - rozrachunki między jednostkami organizacyjnymi na kwotę 7.936 tys. zł – spadek o 1.115 tys. zł, tj. o 12,3 %,
 - rozrachunki z tytułu odsetek od nienależnie pobranych świadczeń na kwotę 6.789 tys. zł – wzrost o 925 tys. zł, tj. o 15,8 %,
 - pozostałe na kwotę 0,2 tys. zł – spadek o 774,8 tys. zł, tj. o 99,97 %.

Na łączną kwotę **zobowiązań** na dzień 31 grudnia 2010 r., w odniesieniu do stanu na początek tego roku, złożyły się:

- kredyty i odsetki od kredytów – brak zobowiązań z tego tytułu (3.983.074 tys. zł na początek 2010 r.),
- pożyczka z budżetu państwa na kwotę 10.877.546 tys. zł – wzrost o 5.377.546 tys. zł, tj. o 97,8 %,

wymagalne:

- zobowiązania do OFE na kwotę 2.018.320 tys. zł – spadek o 409.140 tys. zł, tj. o 16,9 %,

niewymagalne:

- wpływy do wyjaśnienia na kwotę 167.485 tys. zł – wzrost o 21.267 tys. zł, tj. o 14,5 %,
- dotacja ze środków roku następnego na kwotę 2.014.371 tys. zł – wzrost o 1.014.371 tys. zł, tj. o 101,4 %,
- podatek dochodowy od świadczeń na kwotę 917.319 tys. zł – wzrost o 76.005 tys. zł, tj. o 9,0 %,
- składka na ubezpieczenie zdrowotne od świadczeń na kwotę 1.067.980 tys. zł – wzrost o 55.647 tys. zł, tj. o 5,5 %,
- rezerwy na kwotę 651.990 tys. zł – wzrost o 30.293 tys. zł, tj. o 4,9 %,
- składka na ubezpieczenia społeczne na kwotę 3.061 tys. zł – spadek o 1.626 tys. zł, tj. o 34,7 %,
- pozostałe zobowiązania na kwotę 185.516 tys. zł – wzrost o 88.132 tys. zł, tj. o 90,5 %,

z tego:

- rozrachunki zewnętrzne na kwotę 143.412 tys. zł – wzrost o 79.624 tys. zł, tj. o 124,8 %,
- rozrachunki z Zakładem na kwotę 9.811 tys. zł – wzrost o 1.898 tys. zł, tj. o 24,0 %,
- rozrachunki z tytułu sum depozytowych w przypadku zbiegu egzekucji na kwotę 22.377 tys. zł – wzrost o 8.477 tys. zł, tj. o 61,0 %,
- rozrachunki z tytułu sum do wyjaśnienia dotyczące wypłaty świadczeń na kwotę 3.091 tys. zł – wzrost o 549 tys. zł, tj. o 21,6 %,
- pozostałe na kwotę 6.825 tys. zł – spadek o 2.417 tys. zł, tj. o 26,2 %.

Na niższy, niż planowano, stan Funduszu na koniec 2010 r. miał wpływ niższy o 2.938.508 tys. zł, od zakładanego w ustawie budżetowej, stan FUS na początek roku oraz

niższe wykonanie w 2010 r. przychodów (wg przypisu) od poniesionych kosztów o 3.363.948 tys. zł. Jednocześnie wpływy Funduszu ukształtowały się na poziomie zbliżonym do planowanego, natomiast wydatki były wyższe od planu o ponad 2 %. W związku tym, że Fundusz nie był w stanie pokryć z przychodów własnych (łącznie z dotacją), zwiększonych wydatków, w celu zapewnienia płynności wypłat świadczeń, FUS otrzymał w 2010 r. kolejną nieoprocentowaną pożyczkę z budżetu państwa w kwocie 5.377.546 tys. zł, której, podobnie jak pożyczki przyznanej w 2009 r. w kwocie 5.500.000 tys. zł, plan wg ustawy budżetowej na 2010 r. nie uwzględniał. Obie pożyczki ujęto w planie po zmianach i z tego tytułu zwiększyły się zobowiązania Funduszu o 10.877.546 tys. zł. W konsekwencji, stan funduszu na koniec 2010 r. uległ znacznemu zmniejszeniu osiągając kwotę (minus) 10.917.422 tys. zł. Należy jednak zaznaczyć, że dzięki pożyczce i środkom z FRD Zakład w 2010 r. nie był zmuszony do zaciągania kredytów bankowych i jednocześnie mógł dokonać spłaty wcześniej zaciągniętych kredytów wraz z należnymi odsetkami w kwocie 3.983.074 tys. zł.

Przychody FUS według przypisu³¹ zaplanowano w wysokości 159.020.095 tys. zł, tj. o 12,8 % wyższe od wykonania w poprzednim roku. Wykonanie w 2010 r. wyniosło 167.480.798 tys. zł i w stosunku do ustawy budżetowej było wyższe o 8.460.703 tys. zł, tj. (o 5,3 %) oraz o 8.457.182 tys. zł (o 5,3 %) wyższe niż w planie po zmianach. Zrealizowane w 2010 r. przychody w porównaniu do poprzedniego roku były wyższe o 18,8 %. Większe wykonanie przychodów Funduszu w odniesieniu zarówno do planu, jak i planu po zmianach wynikało głównie z wyższego wykonania pozycji „pozostałych przychodów”, które wzrosły w stosunku do planu (o 366,8 %) oraz planu po zmianach (o 645,3 %) i wyniosły 9.760.051 tys. zł, przy czym większość ich (8.624.613 tys. zł) stanowiły odsetki od należności z tytułu składek w ujęciu memoriałowym. Ponadto w przychodach FUS z tytułu przypisu składek osiągnięto kwotę 89.761.923 tys. zł, uzyskano dotację budżetową w wysokości 38.111.650 tys. zł, dokonano refundacji z tytułu składek przekazanych dla OFE na kwotę 22.347.174 tys. zł oraz – po raz pierwszy – dokonano zasilenia środkami z Funduszu Rezerwy Demograficznej w wysokości 7.500.000 tys. zł.

W latach 2009 – 2010 udział przypisu składek na ubezpieczenia społeczne w przychodach FUS ogółem zmalał z 61,5 % w 2009 r. do 53,6 % w 2010 r., tj. o 7,9 punktu procentowego. Jednocześnie nastąpił spadek udziału dotacji z budżetu, łącznie

³¹ Przypis składek = kwoty należne do zapłaty za obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe

z wpływami rekompensującymi kwoty składek przekazanych na rzecz OFE z 36,7 % w 2009 r. do 36,1 % w 2010, tj. o 0,6 punktu procentowego, natomiast udział dotacji budżetowych wzrósł z 21,7 % w 2009 r. do 22,8 % w 2010 r., tj. o 1,1 %.

Przychody własne funduszy FUS wg wpływów zaplanowano w wysokości 119.663.109 tys. zł, tj. o 11,0 % powyżej wykonania w 2009 r. Zrealizowane wpływy funduszy FUS w 2010 r. wyniosły 119.496.480 tys. zł i w stosunku do ustawy budżetowej były niższe o 0,1 % oraz o 0,2 % od planu po zmianach. W porównaniu do 2009 r., zrealizowane w 2010 r. wpływy były wyższe o 10,8 %. Ich główną pozycję (74,4 %) stanowiły składki na ubezpieczenia społeczne uzyskane na kwotę 88.961.720 tys. zł.

Uzyskane w 2010 r. wpływy funduszy FUS ogółem w kwocie 119.496.480 tys. zł stanowiły 71,3 % kwoty przypisu przychodów osiągniętych w wysokości 167.480.798 tys. zł. W poprzednim roku przychody wg wpływów w wysokości 107.846.779 tys. zł stanowiły 76,5 % przypisu przychodów osiągniętych w wysokości 141.014.042 tys. zł.

Wpływy środków do poszczególnych funduszy wyniosły:

Poz.	Wyszczególnienie	2009 r.	2010 r.			6:3	6:4	6:5
		Wykonanie	Plan wg ustawy budżet.	Plan po zmianach	Wykonanie			
		tys. zł						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Fundusz emerytalny	69.334.410	82.610.580	81.503.917	81.483.264	117,5	98,6	100,0
2.	Fundusz rentowy	22.488.826	22.389.374	22.601.675	22.910.776	101,9	102,3	101,4
3.	Fundusz chorobowy	10.553.386	9.056.015	9.719.163	9.387.575	89,0	103,7	96,6
4.	Fundusz wypadkowy	5.470.157	5.607.140	5.872.588	5.714.865	104,5	101,9	97,3

Skumulowane przychody funduszy FUS były o 200.863 tys. zł (o 0,2 %) niż w planie po zmianach. Tak jak w ubiegłych latach w planie na rok 2010 dokonano rozdzielenia składek na ubezpieczenia społeczne zgodnie z ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. według obowiązujących stóp procentowych składek dla poszczególnych rodzajów ubezpieczeń społecznych) przyjmując jednakową ich ściągalskość, wynoszącą 99,0% dla wszystkich funduszy wchodzących w skład FUS. W rzeczywistości ściągalskość składek różni się między poszczególnymi funduszami i odbiega od ściągalskości dla FUS ogółem, a bieżący podział środków wpływających na rachunek ubezpieczeń społecznych był dokonywany zgodnie z potrzebami płynnościowymi poszczególnych funduszy.

NIK pozytywnie ocenia planowanie i wykonanie planu przychodów FUS w 2010 r.

Wydatki (koszty) FUS w ustawie budżetowej ustalono na kwotę 157.622.512 tys. zł, a w planie po zmianach dokonano jej zwiększenia do kwoty 161.552.846 tys. zł,

tj. o 2,5 %. Zrealizowane wydatki wyniosły 170.844.746 tys. zł, tj. o 8,4 % powyżej kwoty zaplanowanej w ustawie budżetowej oraz o 5,8 % powyższej planu po zmianach. W porównaniu do 2009 r. wydatki FUS wg kosztów w 2010 r. były wyższe o 11,4 %. Na kwotę dokonanych wydatków złożyły się:

- transfery na rzecz ludności na ogólną kwotę 156.898.731 tys. zł, tj. o 2,4 % więcej niż zaplanowano w ustawie budżetowej i o 0,2 % mniej niż w planie po zmianach oraz o 6,1 % więcej od wykonania w 2009 r., z tego:
 - emerytury i renty (łącznie z dodatkami) na kwotę 143.442.707 tys. zł, tj. o 2,2 % więcej niż w planie i o 0,1 % mniej niż w planie po zmianach oraz o 6,0 % więcej od wykonania w 2009 r.,
 - pozostałe świadczenia na kwotę 13.456.024 tys. zł, tj. o 4,0 % więcej niż w planie i o 0,1 % mniej od planu po zmianach oraz o 6,9 % więcej od wykonania w 2009 r.,
- wydatki bieżące na ogólną kwotę 4.034.600 tys. zł, tj. o 2,0 % mniej niż w planie i o 0,3 % mniej od planu po zmianach oraz o 10,9 % więcej od wykonania w 2009 r.,
- pozostałe zmniejszenia na kwotę 9.911.415 tys. zł, tj. o 3.512,5 % więcej niż w planie i o 2.802,7 % więcej od planu po zmianach oraz o 443,2 % więcej od wykonania w 2009 r.

Przekroczenie planu wydatków (kosztów) Funduszu zarówno w odniesieniu do planu (o 8,4 %) jak i planu po zmianach (o 5,8 %) nastąpiło na skutek ujęcia w księgach FUS pozycji o charakterze wyłącznie memoriałowym, co nie skutkowało koniecznością dokonywania wydatków. Wykazanie zwiększonych względem planu kosztów wynika z wysokiego wykonania pozycji „pozostałe zmniejszenia”. Po wyłączeniu z ogólnej kwoty kosztów pozycji o charakterze memoriałowym, obejmujących przede wszystkim odpisy aktualizujące należności z tytułu odsetek od składek w wysokości 8.749.212 tys. zł, stopień wykonania planu po zmianach wyniósł 99,8 %.

Świadczenia emerytalno-rentowe, stanowiące 84,0 % ww. wydatków, zrealizowane zostały na kwotę 143.442.707 tys. zł, tj. wyższą o 2,2 % od planu i niższą o 0,1 % od planu po zmianach, a w stosunku do roku poprzedniego odnotowano wzrost o 6,0 %. Wyższe od zakładanego w planie wykonanie wydatków na emerytury było w głównej mierze skutkiem wyższej od zakładanej liczby nowo przyznanych emerytur w związku z wolniejszym od przewidywanego wygasaniem przywilejów emerytalnych oraz pobieraniem emerytur przez większą niż planowano liczbę osób kontynuujących zatrudnienie u pracodawcy, na rzecz którego wykonywały one pracę bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. Dodatkowym powodem był wyższy od zakładanego wzrost wysokości świadczeń wskutek

przeliczania emerytur osobom, które pobierają świadczenia i jednocześnie kontynuują zatrudnienie, a także przyznawanie w szerszym zakresie emerytur osobom po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, legitymującym się dłuższym stażem ubezpieczeniowym. Ponadto na poziom wykonania wydatków z FUS, zarówno w odniesieniu do emerytur, jak i rent znacząco wpłynęła ich waloryzacja przeprowadzona 1 marca 2010 r. wskaźnikiem wyższym o 0,52 % od przyjętego w ustawie budżetowej.

W 2010 r. wydatki (koszty) funduszy wyodrębnionych w FUS przedstawiały się następująco:

Poz.	Wyszczególnienie	2009	2010			6:3	6:4	6:5
		Wykonanie	Plan wg ustawy budżet.	Plan po zmianach	Wykonanie			
		tys. zł						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Fundusz emerytalny	95.343.400	99.456.824	101.752.922	101.692.360	106,7	102,2	99,9
2.	Fundusz rentowy	37.943.331	38.951.649	39.784.391	39.710.514	104,7	101,9	99,8
3.	Fundusz chorobowy	9.824.255	9.944.477	10.708.472	10.591.622	107,8	106,5	98,9
4.	Fundusz wypadkowy	4.957.478	5.058.110	5.097.988	5.074.126	102,4	100,3	99,5

W wyniku zmiany przepisów (przyznających dodatkowe uprawnienia lub je ograniczające) przeciętna miesięczna liczba osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe w 2009 r. była wyższa o 6,7 tys. osób niż przewidywano, a w 2010 r. o 67,3 tys. osób niż planowano, co wiązało się z mniejszym niż zakładano spadkiem liczby osób przechodzących na emeryturę. W związku z powyższym przeciętna liczba wypłaconych emerytur i rent (bez świadczeń, które są wypłacane w zbiegu ze świadczeniami rolnymi) ukształtowała się w 2009 r. na poziomie 7.498,5 tys., a w 2010 r. 7.468,8 tys. osób. Przeciętna miesięczna wypłata świadczenia emerytalno-rentowego w 2010 r. wyniosła 1.580,25 zł i była wyższa od planowanej o 1,3 % oraz wzrosła o 6,5 % w stosunku do ubiegłego roku.

Wzrost, w porównaniu z planem według ustawy budżetowej, poziomu wydatków w funduszu chorobowym wynika z wyższego wykonania świadczeń krótkoterminowych, do których zalicza się m.in. zasiłki chorobowe, macierzyńskie, opiekuńcze oraz świadczenia rehabilitacyjne. Łączna kwota tych wydatków była wyższa od założonej w planie wg ustawy budżetowej o 523.020 tys. zł, co wynika głównie ze wzrostu przeciętnej wysokości zasiłków i świadczeń wypłacanych z Funduszu. Na zwiększenie wysokości tych świadczeń bezpośredni wpływ miało przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej,

stanowiące podstawę ich wymiaru, które ukształtowało się w 2009 r. na poziomie wyższym od przewidywanego o 0,6 %, a w 2010 r. o 2,5 % od planowanego.

Mając na uwadze powyższe uwarunkowania Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia zarówno planowanie, jak i realizację wydatków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w 2010 r.

Odsetki za opóźnienia w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie

W 2010 r. z tytułu odsetek za opóźnienia w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie Zakład dokonał 41.911 wypłat na kwotę 5.440 tys. zł, co w porównaniu do poprzedniego roku oznacza wzrost o 12.056, tj. o 40,4% liczby wypłat oraz spadek o 404 tys. zł, tj. o 6,9% kwoty odsetek za opóźnienia w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie. Tak jak ubiegłych latach, największy udział - zarówno pod względem liczby jak i kwoty wypłat odsetek - miały odsetki z tytułu wypłat emerytur i rent, a także zasiłków i świadczeń rehabilitacyjnych. Z tytułu emerytur i rent w 2010 r. dokonano 24.529 wypłat odsetek na kwotę 4.545 tys. zł, co stanowiło 58,5% ogólnej liczby wypłat i 83,5% ogólnej kwoty wypłat (w poprzednim roku odpowiednio: 64,0 % i 73,9 %). W 2010 r., w odniesieniu do 2009 r., nastąpił wzrost liczby wypłaconych odsetek przy emeryturach i rentach o 5.434, tj. 28,5 %, natomiast kwota wzrosła o 224 tys., tj. o 5,2 %.

Odsetki za opóźnienia zapłacono głównie z powodu błędów leżących po stronie ZUS (18.173 wypłaty, co oznacza w porównaniu do 2009 r. wzrost o 109,8 %) oraz z powodu wydania decyzji i wypłaty świadczenia po terminie ustawowym (10.595 wypłat, co oznacza wzrost o 18,2 %). Na wzrost wskaźnika wypłat odsetek z powodu błędów ze strony Zakładu w głównej mierze wpłynęła ilość wypłat odsetek od zasiłków (13.206 wypłat), których udział stanowił 72,7 %. Podstawową przyczyną wzrostu tych wskaźników – w opinii ZUS – były trudności organizacyjne Zakładu związane z wdrożeniem w 33 oddziałach ZUS nowych aplikacji wspomagających przyznawanie i wypłatę tych świadczeń.

Nadpłaty świadczeń emerytalno-rentowych

W 2010 r. odnotowano 89.705 nowoujawnionych nadpłat emerytalno-rentowych na ogólną kwotę 230.079 tys. zł, co w porównaniu do poprzedniego roku stanowi wzrost o 5.688, tj. o 6,8 % liczby nadpłat oraz wzrost ich kwoty o 42.014 tys. zł, tj. o 22,3 %.

Tak jak w latach ubiegłych przyrost liczby i kwoty nowoujawnionych nadpłat emerytalno-rentowych, w przeważającym stopniu, nie wynika z przyczyn leżących po stronie ZUS,

gdyż liczba nowoujawnionych nadpłat nie spowodowanych przez ZUS stanowi 98,6 % ogólnej liczby nowoujawnionych nadpłat, natomiast kwota – 97,7 %. Nadpłaty wynikały głównie z niepowiadomienia Zakładu przez świadczeniobiorców o osiągnięciu przychodów powodujących zawieszenie lub zmniejszenie świadczenia (58.258 nadpłat na kwotę 129.597 tys. zł). Liczba nowoujawnionych nadpłat z tego tytułu stanowi 64,9 % ogólnej liczby nadpłat, a kwota nadpłat z tego tytułu stanowi 56,3 % ogólnej kwoty.

W 2010 r. ujawniono 1.286 nadpłat spowodowanych przez pracowników ZUS na łączną kwotę 5.331 tys. zł, co w porównaniu do 2009 r. stanowi spadek zarówno liczby (o 28,4 %), jak i kwoty (o 10,9 %) nadpłat z ww. tytułu. Największa liczba nadpłat (639) była spowodowana błędną interpretacją stanu faktycznego lub przepisów i stanowiła 49,7 % nadpłat dokonanych z winy pracowników Zakładu. Ponadto m. in. z powodu niewłaściwego działania systemu informatycznego dokonano 265 nadpłat na kwotę 639 tys. zł, co w porównaniu do poprzedniego roku stanowi wzrost odpowiednio o 112,0 % i 228,5 %.

Niedopłaty świadczeń emerytalno-rentowych

W 2010 r. dokonano 7.745 wypłat wyrównań do wysokości należnego świadczenia na ogólną kwotę 28.396 tys. zł, co w odniesieniu poprzedniego roku stanowi spadek liczby wypłat z tego tytułu o 3.741, tj. o 32,6 %, a kwota wypłat z ww. tytułu zmalała o 7.449 tys. zł, tj. o 20,8 %.

Największy udział w ww. płatnościach miały wyrównania spowodowane błędem pracowników Zakładu - 3.000 wyrównań, tj. 38,7 % wypłat. Do najczęściej stwierdzonych błędów popełnianych przez pracowników ZUS, skutkujących koniecznością weryfikacji świadczeń, należały: wprowadzenie błędnych danych do bazy danych, nieprawidłowe ustalenie stażu pracy lub podstawy wymiaru świadczenia, nieprawidłowe ustalenie daty nabycia uprawnień do świadczenia, nieprawidłowa data podjęcia wypłaty świadczenia.

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia wzrost liczby wypłat odsetek za opóźnienia w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie. Negatywnym zjawiskiem jest również wzrost liczby i kwoty nowoujawnionych nadpłat świadczeń emerytalno-rentowych. Na pozytywną ocenę NIK zasługuje zarówno ilościowy, jak i kwotowy spadek wypłat z tytułu wyrównań do wysokości należnego świadczenia.

Fundusze rezerwowe

Z powodu braku wystarczających środków w 2010 r. nie wystąpiły przesłanki, o których stanowi art. 56 ust.1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, co skutkowało tym, że tak jak w ubiegłych latach, Zakład nie utworzył funduszy rezerwowych dla

ubezpieczeń rentowych oraz chorobowego i ubezpieczenia wypadkowego. Stan środków pieniężnych w odniesieniu do zrealizowanych wypłat przedstawiał się następująco:

Fundusz rentowy:

- na 31 grudnia 2009 r. – 2.221 tys. zł przy wypłaconych świadczeniach przypadających na styczeń 2010 r. w wysokości 3.091.209 tys. zł, co stanowiło 0,071 % kwoty wypłat świadczeń w styczniu 2010 r.,
- na 31 grudnia 2010 r. – 2.562 tys. zł przy wypłaconych świadczeniach przypadających na styczeń 2011 r. – 3.240.808 tys. zł, co stanowiło 0,079 % kwoty wypłat świadczeń w styczniu 2011 r.

Fundusz chorobowy:

- na 31 grudnia 2009 r. – 446 tys. zł przy wypłaconych świadczeniach przypadających na styczeń 2010 r. w wysokości 883.171 tys. zł, co stanowiło 0,050 % kwoty wypłat świadczeń w styczniu 2010 r.,
- na 31 grudnia 2010 r. – 477 tys. zł przy wypłaconych świadczeniach przypadających na styczeń 2011 r. – 937.797 tys. zł, co stanowiło 0,050 % kwoty wypłat świadczeń w styczniu 2011 r.

Fundusz wypadkowy:

- na 31 grudnia 2009 r. – 337 tys. zł przy wypłaconych świadczeniach przypadających na styczeń 2010 r. w wysokości 402.452 tys. zł, co stanowiło 0,083 % kwoty wypłat świadczeń w styczniu 2010 r.,
- na 31 grudnia 2010 r. – 335 tys. zł przy wypłaconych świadczeniach przypadających na styczeń 2011 r. w wysokości 412.654 tys. zł, co stanowiło 0,081 % kwoty wypłat świadczeń w styczniu 2011 r.

Współpraca z otwartymi funduszami emerytalnymi

W 2010 r. Zakład przekazał do Otwartych Funduszy Emerytalnych kwotę 22.244.578 tys. zł. W porównaniu do 2009 r. (20.859.959 tys. zł) kwota ta była wyższa o 1.384.620 tys. zł, tj. o 6,6 %. Od całej kwoty Zakład potrącił prowizję z tytułu poniesionych kosztów poboru i dochodzenia składek w wysokości 180.635 tys. zł, co stanowiło 0,8 % kwoty przekazanych składek .

Łącznie, w latach 1999 – 2010, Zakład przekazał do Otwartych Funduszy Emerytalnych 158.628.996 tys. zł.

W 2010 r. z tytułu opóźnień w przekazywaniu składek do poszczególnych OFE Zakład zapłacił odsetki w łącznej wysokości 152.686 tys. zł. W porównaniu do 2009 r. (183.138,5 tys. zł) kwota zapłaconych odsetek była niższa o 30.452 tys. zł, tj. o 16,6 %.

Do poszczególnych otwartych funduszy emerytalnych w 2009 r. Zakład przekazał dodatkowe opłaty wynikające z art. 47 ust. 10c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w kwocie 243 tys. zł (w 2009 r. – 199 tys. zł.).

Łączne zobowiązania Zakładu w stosunku do OFE z tytułu nieprzekazanych składek, według stanu na koniec 2010 r., wyniosły 2.018.321 tys. zł. W porównaniu do stanu na koniec 2009 r. (2.427.460 tys. zł) nastąpiło zmniejszenie zobowiązań z o 409.140 tys. zł, tj. o 16,8 %.

Łączna kwota nieprzekazanych składek wraz z odsetkami zmniejszyła się w trakcie 2010 r. z 3.252.078 tys. zł do 2.567.409 tys. zł, tj. o 684.669 tys. zł, (o 21,0 %).

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania podejmowane przez Zakład w celu zmniejszenia zobowiązań wobec otwartych funduszy emerytalnych w trakcie 2010 r., zwracając jednakże uwagę na to, że zobowiązania te są nadal wysokie.

Realizacja zadań wynikających z ustawy tworzącej FUS

W 2010 r. Zakład zrealizował wszystkie zadania wynikające z ustawy tworzącej FUS. W planie wg ustawy budżetowej ustalono kwotę wydatków na wykonanie zadań wynikających z tej ustawy w wysokości 153.408.425 tys. zł, a w planie po zmianach została ona zwiększona o 2,6 % (do kwoty 157.341.139 tys. zł). Zrealizowane wydatki z ww. tytułu wyniosły 157.066.706 tys. zł, tj. o 2,4 % powyżej planu wg ustawy budżetowej i jednocześnie były niższe o 0,2 % od planu po zmianach. W 2010 r. w porównaniu do 2009 r. wydatki były wyższe o 9.000.125 tys. zł, tj. o 6,1 %.

Na ogólną kwotę wydatków poniesionych z tytułu realizacji zadań FUS złożyły się przede wszystkim świadczenia emerytalno-rentowe w wysokości:

- emerytury na kwotę 103.360.969 tys. zł, tj. o 2.185.763 tys. zł (o 2,2 %) więcej niż zaplanowano w ustawie budżetowej i o 59.488 tys. zł (o 0,1 %) mniej niż w planie po zmianach oraz o 6.346.150 tys. zł (o 6,5 %) więcej od wykonania w 2009 r.,
- renty na kwotę 35.757.655 tys. zł, tj. o 881.509 tys. zł (o 2,5 %) więcej niż zaplanowano w ustawie budżetowej i o 70.243 tys. zł (o 0,2 %) mniej niż w planie po zmianach oraz o 1.477.681 tys. zł (o 4,3 %) więcej od wykonania w 2009 r.

Pozostałe wydatki dotyczyły: dodatków do emerytur i rent: pielęgnacyjne, dla sierot zupełnych i za tajne nauczanie na kwotę 4.324.083 tys. zł, zasiłków chorobowych w wysokości 6.820.802 tys. zł, pozostałych zasiłków i świadczeń na kwotę 6.635.222 tys. zł, a także wydatków na prewencję rentową i wypadkową odpowiednio na kwotę 164.754 tys. zł i 3.221 tys. zł.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia realizację zadań wynikających z ustawy tworzącej FUS.

4.2. Wykonanie planu finansowego Funduszu Emerytur Pomostowych

Dane o wykonaniu planu finansowego Funduszu przedstawiono w załączniku Nr 5 do informacji.

Plan finansowy FEP zawarty w ustawie budżetowej, w sierpniu 2010 r. został w znacznym stopniu zmieniony. Zwiększono planowane przychody z 67.114 tys. do 200.226 tys. zł (o 198,3 %), a wydatki z 37.735 tys. zł do 87.865 tys. zł (o 132,8 %). Również stan Funduszu na koniec roku w wysokości 29.379 tys. zł, został zwiększony do 112.361 tys. zł (o 282,5 %). NIK przyjmuje do wiadomości wyjaśnienia Prezesa Zakładu, iż plan przychodów Funduszu sporządzono w oparciu o ich szacunek zaprezentowany w projekcie do ustawy o emeryturach pomostowych, natomiast w pierwszych miesiącach 2010 r. do Funduszu wpłynęło znacznie więcej składek niż założono w planie.

Przychody FEP w ustawie budżetowej zaplanowano w wysokości 67.114 tys. zł. Wykonanie przychodów wyniosło 194.874 tys. zł i w stosunku do ustawy budżetowej było wyższe o 127.760 tys. zł, tj. o 190,4 % a o 5.352 tys. zł (o 2,7%) niższe niż w planie po zmianach. Na łączną kwotę przychodów złożyły się:

- dotacja z budżetu państwa – 4.600 tys. zł, tj. w kwocie zaplanowanej w ustawie budżetowej,
- składki wg przypisu – 188.144 tys. zł, tj. o 125.630 tys. zł (o 201 %) więcej niż zaplanowano w ustawie budżetowej a o 5.995 tys. zł (o 3,1 %) mniej od planu po zmianach,
- pozostałe przychody (przypis) – 2.130 tys. zł, tj. o 643 tys. zł (o 43,2 %) więcej niż w planie po zmianach. W ustawie budżetowej nie planowano tych przychodów. Złożyły się na nie:

- oprocentowanie środków na rachunkach dotyczących lokat i na rachunku bieżącym 2.034 tys. zł,
- odsetki od należności z tytułu składek – 86 tys. zł,
- przychody różne z tytułu nienależnie pobranych świadczeń – 10 tys. zł.

Wydatki (koszty) FEP ustalono na kwotę 37.735 tys. zł. W trakcie 2010 r. plan wydatków został zwiększony do 87.865 tys. zł. Zrealizowane wydatki wyniosły 73.093 tys. zł, tj. o 35.358 tys. zł (o 93,7%) powyżej kwoty zaplanowanej w ustawie budżetowej, a o 14.772 tys. zł mniej (16,8 %) od planu po zmianach.

Na ogólną kwotę wydatków złożyły się:

- transfery na rzecz ludności (emerytury pomostowe) na ogólną kwotę 72.252 tys. zł, tj. o 34.977 tys. zł (o 93,8 %) więcej niż zaplanowano w ustawie budżetowej, a 10.327 tys. zł (o 12,5 %) mniej od planu po zmianach,
- wydatki bieżące (odpis na działalność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych) na kwotę 460 tys. zł, tj. w kwocie zaplanowanej w ustawie budżetowej,
- rezerwy w wysokości 381 tys. zł, tj. o 4.445 tys. zł mniej (o 92,1 %) od planu po zmianach. W ustawie budżetowej nie planowano utworzenia rezerw.

Stan Funduszu na koniec 2010 r. wynosił 121.781 tys. zł. W stosunku do kwoty zaplanowanej w ustawie budżetowej stan ten był wyższy o 92.402 tys. zł (tj. o 314,5 %), a w odniesieniu do planu po zmianach był wyższy o 9.420 tys. zł, tj. 8,4 %. Na kwotę 121.781 tys. zł złożyły się:

- środki pieniężne w kwocie 124.055 tys. zł. W odniesieniu do planu wg ustawy budżetowej ich stan był wyższy o 94.345 tys. zł (o 316,0 %), a do planu po zmianach wyższy o 16.012 tys. zł (o 14,8 %),
- należności w wysokości 1.137 tys. zł. W stosunku do planu wg ustawy budżetowej były one mniejsze o 678 tys. zł (o 32,4 %), a od planu po zmianach o 5.414 tys. zł (o 82,6 %),
- zobowiązania (minus) 3.411 tys. zł. W porównaniu do planu wg ustawy budżetowej były one wyższe o 1.155 tys. zł (o 51,2 %), a od planu po zmianach wyższe o 1.178 tys. zł (o 52,8 %).

Na ogólną kwotę należności na dzień 31 grudnia 2010 r. w kwocie 1.137 tys. zł złożyły się rozrachunki z tytułu: wypłaconych świadczeń – terminu 6 stycznia – 1.010 tys. zł, nienależnie pobranych świadczeń – 2 tys. zł i zwrotu wpłat na FEP – 125 tys. zł,

Na ogólną kwotę zobowiązań na dzień 31 grudnia 2010 r. w kwocie 3.411 tys. zł złożyły się:

- podatek dochodowy od świadczeń – 630 tys. zł,
- składka na ubezpieczenie zdrowotne od świadczeń – 693 tys. zł,
- składka na ubezpieczenie społeczne – 1.005 tys. zł,
- rezerwy – 380 tys. zł,
- wpływy do rozliczenia i wyjaśnienia - 23 tys. zł,
- pozostałe zobowiązania – 680 tys. zł.

4.3. Wykonanie planu finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej

Dane o wykonaniu planu finansowego Funduszu przedstawiono w załączniku Nr 6 do informacji.

Stan FRD na początek 2010 r. wyniósł 7.331.010 tys. zł, co stanowiło 75,4 % planowanej kwoty oraz 164,3 % stanu Funduszu na początek 2009 r., z tego:

- środki pieniężne w wysokości 24 tys. zł, tj. 480,0 % zaplanowanej kwoty oraz wykonania w 2009 r.,
- ulokowane środki finansowe w wysokości 7.308.036 tys. zł, tj. 75,3 % zaplanowanej kwoty oraz 164,4 % wykonania w 2009 r.,
- należności w wysokości 22.999 tys. zł, tj. 110,5 % zaplanowanej kwoty oraz 129,0 % wykonania w 2009 r.,
- zobowiązania w wysokości -49 tys. zł, tj. 100,0 % zaplanowanej kwoty oraz wykonania w 2009 r.

W 2010 r. FRD osiągnął przychody w wysokości 10.362.210 tys. zł, tj. 93,2 % zaplanowanej kwoty oraz 361,1 % przychodów osiągniętych w 2009 r., na które złożyły się:

- wpływy ze składek na fundusze celowe w wysokości 1.342.897 tys. zł, tj. 103,8 % zaplanowanej kwoty oraz 104,4 % wykonania w 2009 r.,
- wpływy z prywatyzacji w wysokości 8.347.065 tys. zł, tj. 87,1 % zaplanowanej kwoty oraz 770,5 % wykonania w 2009 r.,
- pozostałe przychody w wysokości 672.248 tys. zł, tj. 277,7 % zaplanowanej kwoty oraz 134,4 % wykonania w 2009 r., z tego:
 - wpływy z dywidend w wysokości 24.367 tys. zł, tj. 113,7 % zaplanowanej kwoty oraz 141,3 % wykonania w 2009 r.,
 - pozostałe odsetki w wysokości 289.028 tys. zł, tj. 213,7 % zaplanowanej kwoty oraz 126,2 % wykonania w 2009 r.,

- różne dochody w wysokości 358.853 tys. zł, tj. 420,0 % zaplanowanej kwoty oraz 141,4 % wykonania 2009 r.

Według Prezesa ZUS przy konstrukcji planu finansowego FRD na 2010 r. przyjęto, że przewidywane wykonanie przychodów z tytułu prywatyzacji mienia Skarbu Państwa w 2009 r. wyniesie 3.615.798 tys. zł, zaś w 2010 r. – 9.583.903 tys. zł (zgodnie z informacjami uzyskanymi z Ministerstwa Skarbu Państwa, prezentowanymi następnie w ustawie budżetowej na rok 2010 w załączniku nr 5 Przychody i rozchody budżetu państwa na 2010 r.) W rzeczywistości Fundusz został zasilony środkami z tego tytułu w 2009 r. w wysokości 1.083.377 tys. zł, natomiast w 2010 r. w wysokości 8.347.065 tys. zł, tj. odpowiednio o 2.532.421 tys. zł oraz o 1.236.838 tys. zł mniej niż zakładano, co jest przyczyną niższego wykonania zarówno stanu funduszu na początek 2010 r., jak i przychodów FRD w 2010 r.”

W 2010 r. wydatki FRD wyniosły 7.501.343 tys. zł, tj. 100,0 % zaplanowanej kwoty oraz 980.567,7 % wykonania w 2009 r., z tego:

- wydatki bieżące (własne) na kwotę 1.343 tys. zł, tj. 51,6 % zaplanowanej kwoty oraz 175,6 % wykonania w 2009 r.,
- środki przekazane do FUS na kwotę 7.500.000 tys. zł, tj. 100,0 % zaplanowanej kwoty (w 2009 r. nie wydatkowano żadnych środków z tego tytułu).

Stan FRD na koniec 2010 r. wynosił 10.191.877 tys. zł, co stanowiło 76,4 % zaplanowanej kwoty oraz 139,0 % stanu na koniec 2009 r., z tego:

- środki pieniężne w wysokości 1.594 tys. zł, tj. 31.880,0 % zaplanowanej kwoty oraz 6.641,0 % stanu na koniec 2009 r.,
- ulokowane środki finansowe w wysokości 10.165.538 tys. zł, tj. 76,3 % zaplanowanej kwoty oraz 139,1 % stanu na koniec 2009 r.,
- należności w wysokości 24.794 tys. zł, tj. 104,3 % zaplanowanej kwoty oraz 107,8 % stanu na koniec 2009 r.,
- zobowiązania w wysokości -49 tys. zł, tj. 61,5 % zaplanowanej kwoty oraz 100,4 % stanu na koniec 2009 r.

Niższe przychody z tytułu przekazania środków z prywatyzacji mienia Skarbu Państwa zarówno w 2009 r., jak i w 2010 r. były przyczyną niższego o 23,7 % stanu ulokowanych środków finansowych, natomiast wyższy od planowanego stan środków pieniężnych na koniec roku wynikały z tego, że środki z rozliczenia transakcji sprzedaży akcji na Giełdzie Papierów Wartościowych wpłynęły na rachunek FRD w godzinach popołudniowych w ostatnim dniu roku, co z uwagi na skrócony dzień rozliczeniowy,

w związku z zakończeniem roku, uniemożliwiło ich ulokowanie w depozytach bankowych.

Wyższe należności o 4,3 % powyżej planowanego stanu na koniec 2010 r., wynikały z faktu pobrania w grudniu mniejszej niż planowano zaliczki z tytułu odpisu.

W 2010 r. całością środków FRD zarządzał ZUS. Struktura aktywów finansowych FRD na koniec 2010 r., wycenionych na łączną kwotę 10.165.538 tys. zł (o 39,1 % wyższą niż na koniec 2009 r.), przedstawiała się następująco:

- bony, obligacje i inne papiery wartościowe – 82,4 % portfela środków na kwotę 8.378.623 tys. zł (w 2009 r. – 81,4 % portfela środków na kwotę 5.952.194 tys. zł),
- depozyty bankowe i bankowe papiery wartościowe – 3,3 % portfela środków na kwotę 333.838 tys. zł (w 2009 r. – 8,7 % portfela środków na kwotę 637.317 tys. zł),
- akcje zdematerializowane, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi³² - 14,3 % portfela środków na kwotę 1.453.077 tys. zł (w 2009 r. – 9,8 % portfela środków na kwotę 718.525 tys. zł).

W 2010 r. zasady zarządzania środkami FRD regulowały: „Polityka inwestycyjna Funduszu Rezerwy Demograficznej”, „Procedura lokowania środków Funduszu Rezerwy Demograficznej” oraz „Procedura przekazania środków Funduszu Rezerwy Demograficznej w celu uzupełnienia niedoboru funduszu emerytalnego wynikającego z przyczyn demograficznych”.

NIK nie wnosi uwag do zarządzania środkami FRD. W kontrolowanym okresie procentowy udział ww. inwestycji w całości portfela nie przekraczał norm określonych w powyższych aktach prawnych, a stopy zwrotu FRD z inwestycji wyniosły:

- w dłużne papiery wartościowe (tj. skarbowe papiery wartościowe wraz z lokatami bankowymi) wyniosła 5,27 %. Średnia stopa zwrotu funduszy dłużnych papierów wartościowych wyniosła 5,81 %. Najlepszy fundusz SKOK Parasol Obligacji osiągnął wynik 11,39 %, a najslabszy Allianz Obligacji - 1,56 %,
- w akcje wyniosła 20,35%. Średnia stopa zwrotu funduszy akcyjnych wyniosła 18,74%. Najlepszy fundusz Allianz Akcji Plus osiągnął wynik 37,81 %, a najslabszy Skarbiec - Małych i Średnich Spółek 8,70 %.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonanie w 2010 r. planu finansowego FRD, po raz kolejny wskazując, że jego stan nie gwarantuje – w sytuacjach wyjątkowych – wypłat świadczeń w kolejnych terminach, szczególnie po uszczupleniu FRD na rzecz FUS.

³² Dz. U. z 2010 r. Nr 211, poz. 1384 ze zm.

5. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli

Protokół

Protokół z kontroli wykonania budżetu państwa w 2010 r. część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz planów finansowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i Funduszu Emerytur Pomostowych podpisano w dniu 15 kwietnia 2011 r. bez zastrzeżeń.

Wystąpienie pokontrolne

Wystąpienie pokontrolne skierowano do Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w dniu 4 maja 2011 r. W celu wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli przedstawiła wnioski dotyczące m.in.:

- podjęcia działań mających na celu ustawowe uregulowanie trybu i zasad dokonywania zmian w planie finansowym Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zawartym w ustawie budżetowej,
- rzetelnego opracowywania Planu rzeczowo-finansowego działalności ZUS w zakresie budowy i zakupów środków trwałych przed ich zgłoszeniem do ustawy budżetowej, przyjęciem przez Zarząd i zatwierdzeniem przez Radę Nadzorczą,
- kontynuowania działań zmierzających do zmniejszenia zobowiązań wobec otwartych funduszu emerytalnych,
- podjęcia – celem zmniejszenia ilości błędów popełnianych przez pracowników Zakładu przy wypłacie świadczeń – skutecznych działań organizacyjnych, szczególnie w fazie testowania wdrażanych narzędzi informatycznych,
- podjęcia działań w celu zapobieżenia wzrostu liczby dłużników nienależnie pobranych świadczeń z FUS i wzrostu umorzeń należności,
- przeprowadzenia inwentaryzacji zgodnie z wymogami określonymi w ustawie o rachunkowości,
- wzmocnienie nadzoru nad działalnością Biura Poligrafii m.in. w zakresie prowadzenia ewidencji materiałowej oraz nad prawidłowym dokumentowaniem operacji w systemie SWEZ.

Korzystając z uprawnienia wynikającego z art. 61 ust. 1 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli, Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w piśmie z dnia 11 maja 2011 r. zgłosił zastrzeżenia do 4 ocen. Komisja Odwoławcza powołana przez Dyrektora Departamentu Pracy, Spraw Socjalnych i Zdrowia na posiedzeniu w dniu 17 maja 2011 r. podjęła uchwałę o uwzględnieniu zastrzeżeń do 2 ocen. W dniu 24 maja 2010 r. Wiceprezes NIK zatwierdził ww. uchwałę.

Załącznik nr 1

Dochody budżetowe

L.p.	Wyszczególnienie	2009 r.	2010 r.		5:3 [%]	5:4 [%]
		wyk.	plan wg ust. budż	wyk.		
		tys. zł				
1	2	3	4	5	6	7
	Ogółem część 73 - Zakład Ubezpieczeń Społecznych	346.432	226.015	214.770	62,0	95,0
1	Dział 753 - Obowiązkowe ubezpieczenie społeczne	226.098	129.092	103.121	45,6	79,9
1.1.	Rozdział 75303 - Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	226.032	-	102.596	45,4	79,5
1.1.1.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	226.032	-	102.596	45,4	79,5
1.2.	Rozdział 75313 - Świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS i KRUS	40	-	505	1254,1	×
1.2.1.	§ 092 pozostałe odsetki	40	-	79	196,5	×
	§ 097 wpływy z różnych dochodów		-	426		×
1.3.	Rozdział 75395 - Pozostała działalność	25	-	20	77,5	×
1.3.1.	§ 069 wpływy z różnych opłat	25	-	20	77,5	×
2	Dział 852 - Pomoc społeczna	113.271	96.923	105.689	93,3	109,0
2.1.	Rozdział 85212 - Świadczenia rodzinne, zaliczka alimentacyjna oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	76	-	1.966	2604,5	×
2.1.1.	§ 092 pozostałe odsetki	13	-	9	72,2	×
2.1.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	63	-	1 957	3111,8	×
2.2.	Rozdział 85234 - Fundusz Alimentacyjny w likwidacji	113.195	96.923	103.723	91,6	107,0
2.2.1	§ 097 wpływy z różnych dochodów	113.195	96.923	103.723	91,6	107,0
3	Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	7.064	-	5.960	84,4	×
3.1.	Rozdział 85347 - Renta socjalna oraz zasiłki i świadczenia przedemerytalne	6.549	-	5.686	86,8	×
3.1.1.	§ 092 pozostałe odsetki	74	-	71	96,5	×
3.1.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	6.475	-	5.615	86,7	×
3.2.	Rozdział 85395 - Pozostała działalność	515	-	274	53,2	×
3.2.1.	§ 092 pozostałe odsetki	26	-	23	89,3	×
3.2.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	489	-	250	51,2	×

Załącznik nr 2

Wydatki budżetowe

Lp.	Wyszczególnienie	2009 r.	2010 r.			6:3 [%]	6:4 [%]	6:5 [%]
		wykonanie	ustawa	budżet	wykonanie			
			budżetowa	po zm.				
		tys. zł						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych		37.278.428	45.069.480	45.071.974	44.991.317	120,7	99,8	99,8
1	Dział 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne.	35.195.060	42.983.856	42.983.856	42.934.553	122,0	99,9	99,9
1.1.	Rozdział 75303 - FUS	30.503.283	37.923.650	38.111.650	38.111.650	124,9	100,5	100,0
1.1.1.	§ 2430 Dotacja dla FUS	30.503.283	-	38.111.650	38.111.650	124,9	×	100,0
1.2.	Rozdział 75309 – Składki na ubezpieczenia społeczne	1.310.147	1.595.838	1.422.838	1.422.764	108,6	89,2	100,0
1.2.1.	§ 4110 Składki na ubezpieczenia społ.	1.310.147	-	1.422.838	1.422.764	108,6	×	100,0
1.3.	Rozdział 75310 - FEP	-	4.600	4 600	4.600	×	100,0	100,0
1.3.1.	§ 2430 Dotacja dla FEP	-	-	4 600	4.600	×	×	100,0
1.4.	Rozdział 75313 - Świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS i KRUS	3.381.064	3.459.144	3.444.144	3.394.972	100,4	98,1	98,6
1.4.1.	§ 3110 Świadczenia zlecone	3.354.867	-	3.417.960	3.370.546	100,5	×	98,6
1.4.2.	§ 2860 Dotacja z budżetu stanowiąca zwrot kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty ZUS	26.168	-	26.084	24.344	93,0	×	93,3
1.4.3.	§ 4580 Odsetki	29	-	100	82	284,0	×	81,5
1.5.	Rozdział 75395 – Pozostała działalność	567	624	624	567	100,1	90,9	90,9
1.5.1.	§ 3110 Świadczenia zlecone	564	-	620	564	100,2	×	91,0
1.5.2.	§ 4300 Opłaty za przekazanie świadczeń	3	-	4	3	96,8	×	75,0
2.	Dział 851 – Ochrona zdrowia	243.508	276.123	276.123	258.696	106,2	93,7	93,7
2.1.	Rozdział 85156 - Składki na bezp.. zdrowotne oraz świadczenia osób nieobjętych obowiązkiem ubezpiecz. zdrow.	243.508	-	276.123	258.696	106,2	×	93,7
2.1.1.	§ 4130 Składki na ubezpiecz. zdrowotne	243.508	-	276.123	258.696	106,2	×	93,7
3.	Dział 852 Pomoc Społeczna	1.955	-	2.450	2.187	111,8	×	89,3
3.1.	Rozdział 85212 - Świadczenia rodzinne, zaliczka alimentacyjna oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	1.955	-	2.450	2.187	111,8	×	89,3
3.1.1.	§ 3110 Świadczenia zlecone	1.952	-	2.450	2.184	111,9	×	89,4
3.1.2.	§ 4580 Odsetki	3	-	5	2	82,8	×	48,0
4.	Dział 853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	1.837.905	1.809.501	1.809.545	1.795.881	97,7	99,2	99,2
4.1.	Rozdział 85335 - Refundacja ulg dla inwalidów wojennych i wojskowych z tytułu ubezpieczenia AC i OC	678	732	732	562	82,9	76,7	76,7
4.1.1.	§ 3030 Refundacja ulg AC i OC	678	-	732	562	82,9	×	76,7
4.2.	Rozdział 85347 - Renta socjalna oraz zasiłki i świadczenia przedemerytalne	1.837.083	1.808.769	1.808.769	1.795.288	97,7	99,3	99,3
4.2.1.	§ 3110 Świadczenia zlecone	1.791.839	-	1.762.216	1.752.886	97,8	×	99,5
4.2.2.	§ 2860 Dotacja z budżetu państwa stanowiąca zwrot kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty	45.228	-	46.523	42.381	93,7	×	91,1
4.2.3.	§ 4580 Odsetki	17	-	30	21	123,2	×	69,0
4.3.	Rozdział 85395 – Pozostała działalność	144	-	44	32	22,0	×	71,6
4.3.1.	§ 3110 Świadczenia zlecone	144	-	43	32	22,1	×	73,3
4.3.2.	§ 4580 Odsetki	0	-	1	0	0,0	×	0,0

Załącznik nr 3

Zatrudnienie i wynagrodzenia*

Wyszczególnienie	Wykonanie 2009 r.			plan (etaty kalk.)	Wykonanie 2010 r.			8:4 [%]
	przeciętne zatrudn. w osobach w przelicz. na pełne etaty	wynagrodzenia [tys. zł]	przec. wynagr. na 1 etat [zł]		przec. zatrudn. w osobach w przelicz. na pełne etaty	wynagrodzenia [tys. zł]	przec. wynagr. na 1 etat [zł]	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem ZUS	47.291,98	1.985.364,60	3.498,42	48.516	46.750,87	2.030.126,09	3.618,70	103,4
Centrala	1.341,94	96.296,45	5.979,93		1.348,63	98.623,86	6.094,07	101,9
Oddziały	45.011,38	1.804.808,99	3.341,39		44.486,27	1.845.790,06	3.457,60	103,5
Orzecznictwo lekarskie	932,39	82.948,33	7.413,60		910,89	84.562,27	7.736,21	104,4
Rada Nadzorcza	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,0
Zarząd	6,27	1.310,84	17.422,06		5,08	1.149,90	18.852,11	108,2

* Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie sporządza kwartalnych sprawozdań o zatrudnieniu i wynagrodzeniach Rb-70

Załącznik nr 4

Wykonanie planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Poz.	Wyszczególnienie ²⁾	2009 r.	2010 r.			6:3	6:4	6:5
		Wykonanie	Plan wg ustawy budżet.	Plan po zmianach	Wykonanie			
		tys. zł						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Część A								
I.	Zadania wynikające z ustawy tworzącej fundusz celowy	148.066.581	153.408.425	157.341.139	157.066.706	106,1	102,4	99,8
1.	Emerytury	97.014.819	101.175.206	103.420.457	103.360.969	106,5	102,2	99,9
2.	Renty	34.279.974	34.876.146	35.827.898	35.757.655	104,3	102,5	99,8
3.	Dodatki do emerytur i rent: pielęgnacyjne, dla sierot zupełnych i za tajne nauczanie	4.013.639	4.246.569	4.319.798	4.324.083	107,7	101,8	100,1
4.	Zasiłki chorobowe	6.617.465	6.609.072	6.829.621	6.820.802	103,1	103,2	99,9
5.	Pozostałe zasiłki i świadczenia	5.970.508	6.323.932	6.765.865	6.635.222	111,1	104,9	98,1
6.	Prewencja rentowa	163.871	174.000	174.000	164.754	100,5	94,7	94,7
7.	Prewencja wypadkowa	6.305	3.500	3.500	3.221	51,1	92,0	92,0
Część B								
I.	Stan funduszu na początek roku	4.791.139	-4.614.966	-7.553.474	-7.553.474	-157,7	163,7	100,0
1.	-środki pieniężne	3.661.165	136.567	899.254	899.254	24,6	658,5	100,0
2.	-należności	7.098.570	6.509.616	7.181.439	7.181.439	101,2	110,3	100,0
3.	-zobowiązania (minus)	-5.968.596	-11.261.149	-15.634.167	-15.634.167	261,9	138,8	100,0
	w tym:							
	z tytułu zaciągniętego kredytu	.	-4.070.315	-3.983.074	-3.983.074		97,9	100,0
	z tytułu pożyczek z budżetu państwa	.	.	-5.500.000	-5.500.000			100,0
	pozostałe, z tego:	.	-7.190.834	-6.151.093	-6.151.093		85,5	100,0
	niewymagalne	.	-5.379.475	-3.723.633	-3.723.633		69,2	100,0
	wymagalne	.	-1.811.359	-2.427.460	-2.427.460		134,0	100,0
II.	Przychody (przypis)	141.014.042	159.020.095	159.023.616	167.480.798	118,8	105,3	105,3
1.	Dotacje z budżetu państwa (§ 2430)	30.503.283	37.923.650	37.923.650	38.111.650	124,9	100,5	100,5
1.1	- dotacje celowe	262.071	252.288	249.469	247.801	94,6	98,2	99,3
1.2	- dotacje uzupełniające	30.241.212	37.671.362	37.674.181	37.863.849	125,2	100,5	100,5
2.	Refundacja z tytułu przekazania składek do OFE (§ 0860)	21.085.991	22.506.203	22.078.660	22.347.174	106,0	99,3	101,2
3.	Składki (przypis) (§ 0820)	86.451.786	88.999.321	90.211.773	89.761.923	103,8	100,9	99,5
4.	Pozostałe przychody (przypis) (§ 0130, 0920, 0970, 1510)	2.972.982	2.090.921	1.309.533	9.760.051	328,3	466,8	745,3
	w tym: zwroty pobranych przez ZUS odsetek za osoby przebywające na urlopie wychowawczym ²⁾		-4.810	-1.000	-634		13,2	63,4
5.	Środki z FRD (§1080)		7.500.000	7.500.000	7.500.000		100,0	100,0
III.	Przychody (własne) funduszy FUS (wpływy)	107.846.779	119.663.109	119.697.343	119.496.480	110,8	99,9	99,8
1.	Fundusz emerytalny	69.334.410	82.610.580	81.503.917	81.483.264	117,5	98,6	100,0
1.1	Składki (wpływy)	46.897.031	51.304.729	51.000.379	51.063.123	108,9	99,5	100,1
1.2	Refundacja OFE	21.085.991	22.506.203	22.078.660	22.347.174	106,0	99,3	101,2
1.3	Pozostałe przychody (wpływy)	1.351.388	1.299.648	924.878	572.967	42,4	44,1	62,0
	w tym: zwroty pobranych przez ZUS odsetek za osoby przebywające na urlopie wychowawczym ²⁾		-4.810	-1.000	-634		13,2	63,4

1.4	Środki z FRD		7.500.000	7.500.000	7.500.000		100,0	100,0
2.	Fundusz rentowy	22.488.826	22.389.374	22.601.675	22.910.776	101,9	102,3	101,4
2.1	Składki (wpływy)	22.402.585	22.204.916	22.588.033	22.818.480	101,9	102,8	101,0
2.2	Pozostałe przychody (wpływy)	86.241	184.458	13.642	92.296	107,0	50,0	676,6
3.	Fundusz chorobowy	10.553.386	9.056.015	9.719.163	9.387.575	89,0	103,7	96,6
3.1	Składki (wpływy)	10.544.650	9.032.632	9.717.781	9.378.743	88,9	103,8	96,5
3.2	Pozostałe przychody (wpływy)	8.736	23.383	1.382	8.832	101,1	37,8	639,1
4.	Fundusz wypadkowy	5.470.157	5.607.140	5.872.588	5.714.865	104,5	101,9	97,3
4.1	Składki (wpływy)	5.455.897	5.567.051	5.870.333	5.701.374	104,5	102,4	97,1
4.2	Pozostałe przychody (wpływy)	14.260	40.089	2.255	13.491	94,6	33,7	598,3
5.	Wpływy ogółem FUS	107.846.779	119.663.109	119.697.343	119.496.480	110,8	99,9	99,8
5.1	Składki (wpływy)	85.300.163	88.109.328	89.176.526	88.961.720	104,3	101,0	99,8
5.2	Refundacja OFE	21.085.991	22.506.203	22.078.660	22.347.174	106,0	99,3	101,2
5.3	Pozostałe przychody (wpływy)	1.460.625	1.547.578	942.157	687.586	47,1	44,4	73,0
	w tym: zwroty pobranych przez ZUS odsetek za osoby przebywające na urlopie wychowawczym ²⁾		-4.810	-1.000	-634		13,2	63,4
5.4	Środki z FRD		7.500.000	7.500.000	7.500.000		100,0	100,0
IV.	Wydatki (koszty)	153.358.655	157.622.512	161.552.846	170.844.746	111,4	108,4	105,8
1.	Transfery na rzecz ludności (§ 3110, 4580)	147.896.405	153.230.925	157.163.639	156.898.731	106,1	102,4	99,8
1.1	Emerytury i renty (łącznie z dodatkami)	135.308.432	140.297.921	143.568.153	143.442.707	106,0	102,2	99,9
1.2	Pozostałe świadczenia	12.587.973	12.933.004	13.595.486	13.456.024	106,9	104,0	99,0
2.	Wydatki bieżące	3.637.530	4.117.219	4.047.757	4.034.600	110,9	98,0	99,7
2.1	Odpis na działalność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (§ 2970)	3.418.000	3.773.570	3.773.570	3.773.570	110,4	100,0	100,0
2.2	Prewencja rentowa (§ 3030, 4300)	163.871	174.000	174.000	164.754	100,5	94,7	94,7
2.3	Prewencja wypadkowa (§ 4300)	6.305	3.500	3.500	3.221	51,1	92,0	92,0
2.4	Koszt obsługi kredytów (§ 8070)	47.471	163.514	94.053	91.139	192,0	55,7	96,9
2.5	Wynagrodzenia dla płatników składek (§ 4300)	1.883	2.633	2.633	1.916	101,8	72,8	72,8
2.6	Pozostałe wydatki (§ 4300)	.	2	1	.		50,0	100,0
3.	Pozostałe zmniejszenia (§ 4810,4950)	1.824.720	274.368	341.450	9.911.415	543,2	3612,5	2902,7
V.	Wydatki funduszy FUS (koszty)	148.068.464	153.411.060	157.343.773	157.068.622	106,1	102,4	99,8
1.	Fundusz emerytalny	95.343.400	99.456.824	101.752.922	101.692.360	106,7	102,2	99,9
1.1	Emerytury	95.340.511	99.454.049	101.749.708	101.689.424	106,7	102,2	99,9
1.2	Pozostałe świadczenia	2.889	2.775	3.214	2.936	101,6	105,8	91,4
2.	Fundusz rentowy	37.943.331	38.951.649	39.784.391	39.710.514	104,7	101,9	99,8
2.1	Renty	30.330.892	30.943.970	31.795.709	31.732.114	104,6	102,5	99,8
2.2	Emerytury przyznane z urzędu zamiast renty	1.674.308	1.721.157	1.670.749	1.671.545	99,8	97,1	100,0
2.3	Dodatki do emerytur i rent: pielęgnacyjne, dla sierot zupełnych i za tajne nauczanie	3.891.213	4.119.242	4.188.416	4.190.736	107,7	101,7	100,1
2.4	Zasiłki pogrzebowe	1.881.879	1.992.318	1.954.061	1.950.046	103,6	97,9	99,8
2.5	Pozostałe świadczenia	1.168	962	1.456	1.319	112,9	137,1	90,6
2.6	Prewencja rentowa	163.871	174.000	174.000	164.754	100,5	94,7	94,7
3.	Fundusz chorobowy	9.824.255	9.944.477	10.708.472	10.591.622	107,8	106,5	98,9
3.1	Zasiłki chorobowe	6.129.672	6.034.142	6.327.595	6.320.743	103,1	104,7	99,9
3.2	Zasiłki macierzyńskie	2.406.585	2.679.578	3.018.084	2.938.816	122,1	109,7	97,4
3.3	Zasiłki opiekuńcze	464.940	517.249	510.042	489.091	105,2	94,6	95,9
3.4	Świadczenia rehabilitacyjne	803.312	708.176	848.816	834.150	103,8	117,8	98,3
3.5	Pozostałe świadczenia	17.863	2.699	1.302	6.906	38,7	255,9	530,4
3.6	Wynagrodzenia dla płatników	1.883	2.633	2.633	1.916	101,8	72,8	72,8

	składek							
4.	Fundusz wypadkowy	4.957.478	5.058.110	5.097.988	5.074.126	102,4	100,3	99,5
4.1	Renty	3.949.082	3.932.176	4.032.189	4.025.541	101,9	102,4	99,8
4.2	Dodatki do rent: pielęgnacyjne i dla sierot zupełnych	122.426	127.327	131.382	133.347	108,9	104,7	101,5
4.3	Zasiłki chorobowe	487.759	574.930	502.026	500.020	102,5	87,0	99,6
4.4	Jednorazowe odszkodowania	306.069	336.241	337.296	322.003	105,2	95,8	95,5
4.5	Świadczenia rehabilitacyjne	87.304	83.217	90.740	90.252	103,4	108,5	99,5
4.6	Pozostałe świadczenia	-1.467	717	854	-258	17,6	-36,0	-30,2
4.7	Prewencja wypadkowa	6.305	3.500	3.500	3.221	51,1	92,0	92,0
4.8	Pozostałe wydatki		2	1	.		50,0	100,0
VI.	Stan funduszu na koniec roku	-7.553.474	-3.217.383	-10.082.704	-10.917.422	144,5	339,3	108,3
1.	-środki pieniężne	899.254	136.567	520.860	877.761	97,6	642,7	168,5
2.	-należności	7.181.439	6.586.833	6.750.400	6.108.406	85,1	92,7	90,5
3.	-zobowiązania (minus)	-15.634.167	-9.940.783	-17.353.964	-17.903.589	114,5	180,1	103,2
	w tym: z tytułu zaciągniętego kredytu	-3.983.074	-3.782.671	.	.	0,0	0,0	
	w tym: z tytułu pożyczek z budżetu państwa		.	-10.877.546	-10.877.546			100,0
	pozostałe, z tego:		-6.158.112	-6.476.418	-7.026.043		114,1	108,5
	niewymagalne		-5.035.526	-4.713.490	-5.007.723		99,4	106,2
	wymagalne		-1.122.586	-1.762.928	-2.018.320		179,8	114,5
VII.	Dane uzupełniające (przypis)	88.026.430	98.354.797	98.996.462	106.558.076	121,1	108,3	107,6
1.	Fundusz emerytalny	50.962.314	60.911.089	60.346.871	68.115.477	133,7	111,8	112,9
1.1	Składki (przypis)	49.562.045	51.822.958	51.592.441	51.424.554	103,8	99,2	99,7
1.2	Pozostałe przychody (przypis) ¹⁾	1.400.269	1.588.131	1.254.430	9.190.923	656,4	578,7	732,7
	w tym: zwroty pobranych przez ZUS odsetek za osoby przebywające na urlopie wychowawczym ²⁾		-4.810	-1.000	-634		13,2	63,4
1.3	Środki z FRD		7.500.000	7.500.000	7.500.000		100,0	100,0
2.	Fundusz rentowy	22.353.803	22.632.559	22.876.232	23.141.920	103,5	102,3	101,2
2.1	Składki (przypis)	22.204.112	22.429.209	22.850.257	23.060.986	103,9	102,8	100,9
2.2	Pozostałe przychody (przypis) ¹⁾	149.691	203.350	25.975	80.934	54,1	39,8	311,6
3.	Fundusz chorobowy	9.176.373	9.149.614	9.832.341	9.483.209	103,3	103,6	96,4
3.1	Składki (przypis)	9.166.305	9.123.870	9.830.594	9.472.888	103,3	103,8	96,4
3.2	Pozostałe przychody (przypis) ¹⁾	10.068	25.744	1.747	10.321	102,5	40,1	590,8
4.	Fundusz wypadkowy	5.533.940	5.661.535	5.941.018	5.817.470	105,1	102,8	97,9
4.1	Składki (przypis)	5.519.324	5.623.284	5.938.481	5.803.495	105,1	103,2	97,7
4.2	Pozostałe przychody (przypis) ¹⁾	14.616	38.251	2.537	13.975	95,6	36,5	550,8

¹⁾ nie obejmuje odpisów przywracających wartość należności, rozwiązanych rezerw i różnic kursowych.

¹⁾ w 2009 roku nie obejmuje odpisów przywracających wartość należności i rozwiązanych rezerw.

²⁾ kwota zwrotu przez ZUS pobranych od płatnika składek odsetek za zwłokę z tytułu nieopłaconych w terminie składek, o której mowa w art. 4 ust.4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy - Prawo bankowe (Dz. U. Nr 71, poz. 609)

Załącznik nr 5

Wykonanie planu finansowego Funduszu Emerytur Pomostowych

Lp.	Wyszczególnienie	Plan wg	Plan po	Wykonanie	5:3	5:4
		ust. budż.	zmianach		[%]	[%]
tys. zł						
1	2	3	4	5	6	7
Część A						
I.	Zadania wynikające z ustawy tworzącej fundusz celowy					
1	Emerytury pomostowe	37.275	82.579	72.252	193,8	87,5
Część B						
I.	Stan funduszu na początek roku	0	0	-	-	-
	W tym:					
1.	- środki pieniężne	-	-	-	-	-
2.	- należności	1.075	-	-	-	-
3.	- zobowiązania (minus)	- 1.075	-	-	-	-
II.	Przychody	67.114	200.226	194.874	290,4	97,3
1.	Dotacje z budżetu państwa (§ 2430)	4.600	4.600	4.600	100,0	100,0
2.	Składki (przypis) (§ 0820)	62.514	194.139	188.144	301,0	96,9
3.	Pozostałe przychody przypis (§ 0920, § 0970)	0	1.487	2.130		143,2
III.	Wydatki	37.735	87.865	73.093	193,7	83,2
1	Transfery dla ludności (§ 3110; § 4580)	37.275	82.579	72.252	193,8	87,5
1.1.	emerytury pomostowe	37.275	82.579	72.252	193,8	87,5
2	Wydatki bieżące	460	460	460	100,0	100,0
2.1.	Odpis na działalność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (§ 2970)	460	460	460	100,0	100,0
3	Rezerwy	-	4.826	381		7,9
IV.	Stan funduszu na koniec roku	29.379	112.361	121.781	414,5	108,4
	W tym:					
1.	- środki pieniężne	29.820	108.043	124.055	416,0	114,8
2.	- należności	1.815	6.551	1.137	62,6	17,4
3.	- zobowiązania (minus)	-2.256	-2.233	-3.411	151,2	152,8
Część C						
1.	Ściągalność składek [%]	99,0	95,3	100,5	101,5	105,5
2.	Składki (wpływy) [tys. zł]	61.889	184.922	189.149	305,6	102,3
3.	Pozostałe przychody (wpływy) [tys. zł]	0	1.416	1.655	×	116,9
4.	Przeciętna emerytura pomostowa [zł]	2.035,55	2.393,81	2.325,38	114,2	97,1
5.	Przeciętna liczba emerytur pomostowych (osoby)	1.526	2.874	2.589	169,7	90,1

Załącznik nr 6

Wykonanie planu finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej

Lp.	Wyszczególnienie	2009 r.	2010 r.		5:3 [%]	5:4 [%]
		Wykonanie	Plan	Wykonanie		
		w tys. zł				
1	2	3	4	5	6	7
I.	Stan Funduszu na początek roku	4.462.515	9.726.172	7.331.010	164,3	75,4
	z tego:	.	.	.		
1	- środki pieniężne	5	5	24	480,0	480,0
2	- ulokowane środki finansowe	4.444.725	9.705.410	7.308.036	164,4	75,3
3	- należności	17.834	20.806	22.999	129,0	110,5
4	- zobowiązania (minus)	-49	-49	-49	100,0	100,0
II	Przychody	2.869.260	11.119.669	10.362.210	361,1	93,2
1	Wpływy ze składek na fundusze celowe	1.285.879	1.293.662	1.342.897	104,4	103,8
2	Wpływy z prywatyzacji	1.083.377	9.583.903	8.347.065	770,5	87,1
3	Pozostałe przychody	500.004	242.104	672.248	134,4	277,7
	z tego:	.	.	.		
	- wpływy z dywidend	17.242	21.431	24.367	141,3	113,7
	- pozostałe odsetki	228.977	135.232	289.028	126,2	213,7
	- różne dochody	253.785	85.441	358.853	141,4	420,0
III	Wydatki	765	7.502.602	7.501.343	980.567,7	100,0
1	Wydatki bieżące (własne)	765	2.602	1.343	175,6	51,6
2	Środki przekazane do FUS	0	7.500.000	7.500.000		100,0
IV	Stan funduszu na koniec okresu	7.331.010	13.343.239	10.191.877	139,0	76,4
	z tego:	.	.	.		
1	- środki pieniężne	24	5	1.594	6.641,7	31.880,0
3	- ulokowane środki finansowe	7.308.036	13.319.535	10.165.538	139,1	76,3
4	- należności	22.999	23.779	24.794	107,8	104,3
5	- zobowiązania (minus)	-49	-80	-49	100,4	61,5

Kalkulacja oceny końcowej**Część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych**

Oceny wykonania budżetu części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokonano stosując kryteria³³ oparte na wskaźnikach wartościowych opracowanych przez NIK i opublikowanych w Analizie wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2010 roku.

Dochody D : 214.770 tys. zł

Wydatki W: 44.991.317 tys. zł

Łączna kwota G : 45.206.087 tys. zł

Waga wydatków w łącznej kwocie: $Ww = W : G = 0,9952$

Waga dochodów w łącznej kwocie $Wd = D : G = 0,0048$

Nieprawidłowości w dochodach: nie stwierdzono

Ocena cząstkowa dochodów: pozytywna (5)

Nieprawidłowości w wydatkach: nie stwierdzono

Ocena cząstkowa wydatków: pozytywna (5)

Wynik końcowy $Wk = 5 \times 0,9952 + 5 \times 0,0048 = 5$

**Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa za 2010 r.
w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych**

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

Przychody wg wpływów P: 119.496.480 tys. zł

Wydatki (koszty) W: 157.068.622 tys. zł

Łączna kwota G: 276.565.102 tys. zł

Waga wydatków (kosztów) w łącznej kwocie $Ww: 0,5679$

Waga przychodów w łącznej kwocie $Wp: 0,4321$

Nieprawidłowości w wydatkach (kosztach): nie stwierdzono

Ocena cząstkowa wydatków (kosztów): pozytywna (5)

Nieprawidłowości w przychodach wg wpływów: nie stwierdzono

Ocena cząstkowa przychodów wg wpływów: pozytywna (5)

Wynik końcowy $Wk = 5 \times 0,5679 + 5 \times 0,4321 = 5$

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie z zastrzeżeniami wykonanie planu finansowego za 2010 r. Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Na obniżenie oceny ogólnej w stosunku do powyższej kalkulacji decydujący wpływ ma:

³³ <http://www.nik.gov.pl/kontrolle/standardy-kontroli-nik/>

- obniżenie stanu Funduszu w ciągu 2010 roku do niemal 15 mld zł,
- wysoki stan zobowiązań wobec otwartych funduszy emerytalnych,
- wzrost liczby wypłat z tytułu odsetek za opóźnienia w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie.

Fundusz Rezerwy Demograficznej

Przychody P: 10.362.210 tys. zł

Wydatki (koszty) W: 7.501.343 tys. zł

Łączna kwota G: 17.863.553 tys. zł

Waga przychodów w łącznej kwocie Wp: 0,5801

Waga wydatków (kosztów) w łącznej kwocie Ww: 0,4199

Nieprawidłowości w przychodach: nie stwierdzono

Ocena cząstkowa przychodów wg wpływów: pozytywna (5)

Nieprawidłowości w wydatkach (kosztach): nie stwierdzono

Ocena cząstkowa wydatków (kosztów): pozytywna (5)

Wynik końcowy $Wk = 5 \times 0,5801 + 5 \times 0,4199 = 5$

Najwyższa Izba Kontroli Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie planu finansowego za 2010 r. Funduszu Rezerwy Demograficznej

Fundusz Emerytur Pomostowych

Przychody P: 194.874 tys. zł

Wydatki (koszty) W: 73.093 tys. zł

Łączna kwota G: 267.967 tys. zł

Waga przychodów w łącznej kwocie Wp: 0,7272

Waga wydatków (kosztów) w łącznej kwocie Ww: 0,2828

Nieprawidłowości w przychodach: nie stwierdzono

Ocena cząstkowa przychodów wg wpływów: pozytywna (5)

Nieprawidłowości w wydatkach (kosztach): nie stwierdzono

Ocena cząstkowa wydatków (kosztów): pozytywna (5)

Wynik końcowy $Wk = 5 \times 0,7272 + 5 \times 0,2828 = 5$

Najwyższa Izba Kontroli Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie planu finansowego za 2010 r. Funduszu Emerytur Pomostowych

Załącznik nr 6

Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Komisja Finansów Publicznych
6. Komisja do Spraw Kontroli Państwowej
7. Komisja Polityki Społecznej i Rodziny
8. Minister Finansów
9. Minister Pracy i Polityki Społecznej
10. Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego
11. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego
12. Rzecznik Praw Obywatelskich
13. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych